

50 jaar

25 jaar

25 jaar

Jubileumseminar PAS-PROJEKTA-BFN

NGO's in ontwikkeling: veerkracht en groei

8 november 2018, IGSR-aula, (Staatsoliegebouw) Anton de Kom Universiteit, Paramaribo

Inhoudsopgave

Programma	5
Introductie inleidingen, inleiders en panelleden	7
Blok 1	7
Blok 2	8
Blok 3	9
Verslag	11
Opening	11
Blok 1 Pater Ahlbrinck Stichting (PAS)	13
Van charitatief naar capaciteit: gemeenschapswerk in een veranderende wereld ...	13
Inleiding door mw. Christien Naarden, directeur PAS	13
Statements	15
Discussie panel	16
Discussie zaal	17
Blok 2 Bureau voor de dienstverlening aan NGO's (BFN)	21
Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp	21
Inleiding door mw. Sheila Ketwaru-Nurmohamed, directeur BFN	21
Statements	22
Discussie panel	24
Discussie zaal	25
Blok 3 Projekta	29
Een sterke civil society, een weerbare samenleving	29
Inleiding door mw. Sharda Ganga, directeur Projekta	29
Statements	31
Discussie panel	33
Discussie zaal	33
Dagafsluiting door mw. Yolanda Vonsee, bestuurslid PAS	39
Bijlagen	41
Bijlage 1 - Uitnodiging	41
Bijlage 2 - Programma	41
Bijlage 3 - Persbericht	42
Bijlage 4 - Presentie	43

Programma

8.30 uur Opening

Welkom: Annette Tjon Sie Fat (dagvoorzitter en moderator, bestuur Projekta)

Opening: Haidi Rustfeld-Awanima (bestuur BFN)

8.45 uur Blok 1 Van charitatief naar capaciteit: gemeenschapswerk in een veranderende wereld

Inleider: Christien Naarden (PAS)

Panelleden: Wilgo Koster, Tresna Pinas, Samuel Jabini, Marie-Josée Artist

- pauze-

10.45 uur Blok 2 Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp

Inleider: Sheila Ketwaru (BFN)

Panelleden: Steven Mac Andrew, Johannes Tojo, Merselin Mai

- pauze-

12.45 uur Blok 3 Een sterke civil society, een weerbare samenleving

Inleider: Sharda Ganga (Projekta)

Panelleden: Hans Lim A Po, Max Ooft, Maggie Schmeitz

15.00 uur Sluiting

Slotwoord: Yolanda Vonsee (bestuur PAS)

Lunch

Borrel ter gelegenheid van het afscheid Kansfonds

Introductie inleidingen, inleiders en panelleden

Blok 1

Van charitatief naar capaciteit: gemeenschapswerk in een veranderende wereld

Christien Naarden gaat in op de paradigmaverschuiving die de PAS moest ondergaan van 'het doen voor de doelgroep' naar een ondersteunende rol in de acties die de gemeenschap zelf bepaalt. Het principe veranderde: niet langer is de hulpbehoefte van de doelgroep het uitgangspunt, maar de potentie van de gemeenschap en de mensen. Dat gaat echter niet zonder slag of stoot; er was en is een enorme organisatorische veerkracht nodig om die verandering in de praktijk te brengen.

Christien Naarden is agoog en ruim 25 jaar actief als ontwikkelingswerker. Momenteel is ze directeur van de Pater Ahlbrinck Stichting. Christien is ondervoorzitter van het bestuur van het Christoforus Internaat, een studie-internaat voor jongeren uit het binnenland. Sinds kort bekleedt zij de functie van president van de Soroptimist International Club Paramaribo, een organisatie van vakvrouwen die zich inzet voor de positieverbetering van vrouwen en meisjes. In haar vrije tijd begeleidt ze mensen in probleemsituaties, verzorgt ze NLP-communicatietrainingen en ontspant ze met schilderen.

Marie-Josée Artist werkt bij de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname aan gemeenschapsontwikkeling van inheemse gemeenschappen en is als antropoloog ook parttime docent aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname. Alles wat relevant is voor het respecteren van de visie van inheemse volken en het gezond houden van moeder aarde, krijgt momenteel haar aandacht.

Samuel Jabini is bachelor in bedrijfspsychologie, trainer en consultant. Hij is actief op de gebieden van HIV/aids-preventie, capaciteitsversterking van jongeren en social justice. Samuel Jabini is als lid verbonden aan JCI Suriname, BUPO (Buurtorganisatie Pontbuiten en Omgeving) en The Big 5 Foundation. Hij houdt van sport, lezen en dansen.

Wilgo Ricardo Koster is getrouwd met Meriam Watson en samen hebben zij 2 kinderen. Na zijn studie - hier te lande en in buitenland - begon hij in juni 1986 als jeugdwerker bij de Stichting Buurtwerk Latour, afgekort Stibula. Thans algemeen centrum-coördinator en fulltime in dienst. Latourproject blijft een uitdagend werkgebied voor opkomende maatschappelijk werkers en opbouwwerkers.

Tresna Pinas is een jonge energieke, creatieve en hardwerkende vrouw die direct na de binnenlandse oorlog is gestart met gemeenschapswerk in Marowijne. Haar missie is om mensen uit haar gemeenschap (vooral vrouwen en jongeren) te motiveren om hun talenten ten volle te benutten om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Ze is schoolleider op de Bambischool in Moengo, voorzitter van Stichting Teke Leli die is opgericht om cultuur over te dragen, lid van het Moengo Netwerk, voorzitter van de craftersgroep Koni Marwina Pikin en vertegenwoordiger van het Marron Vrouwen Netwerk in Marowijne.

Blok 2

Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp

Sheila Ketwaru richt zich op een specifiek thema binnen het gemeenschapswerk: 'Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp'. Het werken aan de economische versterking van groepen en micro-ondernemers is één van de belangrijkste werkvelden in gemeenschapsontwikkeling. Alleen door zelf geld te verdienen kunnen gemeenschappen en mensen zelf in hun eigen ontwikkeling investeren in plaats van hulp af te wachten. De vergroting van hun economische zelfstandigheid en groei moet hen in staat stellen eigen financiële besluiten te nemen, wat vaak niet mogelijk is wanneer ze afhankelijk blijven van hulp. Dit geldt overigens ook voor ngo's.

Sheila Ketwaru-Nurmohamed is directeur van de Stichting BFN. Zij heeft daarvoor, vanaf de oprichting van de organisatie in 1993, gewerkt als programmacoördinator. Ze is ook coördinator van het Canada Fonds en daarnaast de Country Representative van de Canadian Executive Service Organization (CESO), die expert vrijwillige adviseurs naar Suriname stuurt op aanvraag van de overheid, ngo's of het bedrijfsleven.

Johannes Tojo (1963, Marowijne) studeerde journalistiek aan de AHKCO. Hij specialiseerde zich in gemeenschapsradio. Tojo is medeoprichter en voorzitter van de Regionale Organisatie Ana Makandje van het Pamacca stamgebied. Hij heeft gewerkt bij radio Boskopu en is thans redacteur bij het Nationaal Informatie Instituut (NII).

Steven Mac Andrew is socioloog en ontwikkelings- en armoedebestrijdingsdeskundige en momenteel werkzaam als directeur VSB. Hij was eerder ondermeer werkzaam op het CARICOM-secretariaat, inclusief de CSME Unit en in zijn technisch portfolio zaten o.a. migratie, social security, arbeid en consumer affairs, waardoor hij intensief heeft moeten samenwerken met ngo's in lidlanden. Als independent consultant heeft hij ook projecten uitgevoerd voor ondermeer het Caribbean Policy and Development Centre, waaronder een consultancy gericht op de Convergence of the agenda of civil society with CARICOM and the OECS.

Merselien Mai is coördinator van het Gender Plus Project dat door de EU is gefinancierd en door BFN wordt uitgevoerd. Zij combineert haar ca. 20 jaren ervaring met duurzaam ontwikkelingswerk in het binnenland, voornamelijk in het Saamaka gebied - waar zij ook vandaan komt - met 5 jaren internationale ervaring om van betekenis te zijn voor de ontwikkeling van ons land.

Blok 3

Een sterke civil society, een weerbare samenleving

Sharda Ganga plaatst het werk van ngo's in een breder perspectief: de noodzaak van een sterk maatschappelijk middenveld voor goed bestuur en een goed functionerende democratie. Door de jaren heen is het werkveld van de organisatie verbreed van vrouwenrechten en gendergelijkheid naar het bouwen en onderhouden van netwerken en het breed investeren in een sterke civil society. Gaandeweg is ook het besef gegroeid dat de beleving van mensenrechten aan de basis staat van duurzame ontwikkeling en dat bekwame, onafhankelijke maatschappelijke organisaties daarbij een essentiële rol vervullen.

Sharda Ganga werkt al sinds haar studententijd bij en met ngo's, allereerst bij de SWI (Stichting Wetenschappelijke Informatie). Ze is sinds 1999 verbonden aan Projekta, eerst als parttime projectmanager en sinds 2001 als directeur. Ze heeft zich o.a. toegelegd op het in de praktijk brengen van een mensenrechtenbenadering van ontwikkeling, het opzetten van multistakeholderprocessen, gendergelijkheid en ontwikkelingscommunicatie. Ze is daarnaast columnist en theatermaker.

Hans Lim A Po (Paramaribo, 1940) studeerde rechten in Leiden en was van 1963-1981 advocaat in Suriname. In die periode vervulde hij een aantal publieke functies. Daarna was hij tot zijn pensionering in 2000 in dienst van Billiton waar bij verscheidene executive posities heeft bekleed. Na zijn pensionering richtte hij het FHR Lim A Po Institute for Social Studies op. Dit instituut waar hij de leiding over heeft, is een ngo die internationaal geaccrediteerd onderwijs op bachelor- en masterniveau verzorgt.

Maggie Schmeitz begon haar ngo-loopbaan in 1996 bij Stichting Projekta waar ze versterking van gemeenschapsorganisaties coördineerde. Met het Vrouwen Parlement Forum pleitte zij jarenlang voor democratie en vrouwenrechten. Sinds 1999 geeft zij leiding aan Stichting Ultimate Purpose, die streeft naar duurzame ontwikkeling, gendergelijkheid en goed bestuur.

Max Ooft zet zich sinds 1992 in voor de wettelijke erkenning van de rechten van inheemse volken in Suriname. Hij is (parttime) beleidsmedewerker bij de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS) en doet daarnaast ook consultancy opdrachten, veelal in relatie tot rechten van inheemse volken. Hij heeft daarnaast ook een gevarieerde loopbaan van journalist, technisch medewerker van COICA (Amazonische inheemse organisatie), kortstondig directeur van NIMOS, programmaspecialist Governance tevens assistent-vertegenwoordiger van UNDP Suriname, vrijwilliger bij NCCR, en parttime docent bij de studierichting Bedrijfskunde van de Anton de Kom Universiteit van Suriname. Hij heeft universitaire opleidingen genoten in medicijnen, bedrijfskunde en rechten.

Verslag

Om 8.50 uur start mw. Annette Tjon Sie Fat het seminar met een pre-opening waarin ze een toelichting geeft op het programma, dat uit 3 blokken bestaat. Elk blok begint met een inleiding door een van de directeuren van de jubilerende organisaties (in de volgorde PAS, BFN, Projekta) gevolgd door statements van en discussie door panelleden. Daarna zal de zaal per blok van harte worden uitgenodigd voor een interactieve discussie met de panelleden. De dag wordt afgesloten met een lunch en aansluitend een afscheidsborrel, die wordt aangeboden door het Kansfonds vanwege de beëindiging van haar activiteiten in Suriname.

Mw. Tjon Sie Fat nodigt vervolgens mw. Haidy Rustveld-Awanima, voorzitter van het bestuur van BFN, uit om het seminar te openen.

Opening

In haar openingswoord geeft mw. Rustveld-Awanima een toelichting op de aanleiding tot dit seminar, namelijk het gezamenlijke 100-jarige bestaan van de Pater Ahlbrinck Stichting (PAS), de Stichting Bureau voor de dienstverlening aan NGO's (BFN) en Stichting Projekta. De PAS is op 28 maart 50 jaar geworden, Projekta op 15 juni 25 jaar en BFN op 16 juli eveneens 25 jaar.

De ngo's zijn indertijd opgericht omdat de overheid niet altijd even goed kon inspelen op de noden van haar burgers, met name in achtergestelde gebieden. De doelstelling van de jarige ngo's is het op gang brengen van ontwikkeling voor minderbedeelden, jongeren en vrouwen. Terugkerende thema's daarbij zijn zelfredzaamheid, capaciteitsversterking, genderbewustzijn, gemeenschapsontwikkeling en economische versterking.

De inzet van PAS, BFN en Projekta heeft erin geresulteerd dat gemeenschappen en groepen hun mensenrechten en democratie beter kunnen beleven door verbeterde toegang tot o.a. schoon drinkwater, onderwijs, financiële diensten, strategieën voor zelfvoorziening en genderbewustzijn.

Mw. Rustveld-Awanima spreekt de hoop uit dat de ngo's in staat zullen zijn om hun werk voort te zetten en wenst tot besluit van haar openingswoord allen een vruchtbaar seminar toe.

In aansluiting op de inleiding door mw. Rustveld-Awanima constateert mw. Tjon Sie Fat verheugd dat er veel studenten in de zaal zitten. Ze hoopt dat hun belangstelling een goed teken is voor verjonging van de ngo-sector. Ze geeft het woord aan mw. Christien Naarden.

Blok 1 Pater Ahlbrinck Stichting (PAS)

Van charitatief naar capaciteit: gemeenschapswerk in een veranderende wereld

Inleiding door mw. Christien Naarden, directeur PAS

De PAS heeft op 28 maart haar 50-jarig bestaan herdacht met een dankdienst en een receptie. Om aandacht te geven aan het inhoudelijke aspect is dit seminar georganiseerd. In eerste instantie zou het een combinatie worden van een PAS-seminar en een seminar in verband met de beëindiging van de activiteiten van Kansfonds in Suriname. Later is op verzoek van het eveneens jubilerende Projekta en in aansluiting daarop ook op verzoek van BFN besloten om er een gezamenlijk jubileumseminar over ontwikkelingswerk en de rol van ngo's in ontwikkeling van te maken. Kansfonds heeft het seminar financieel ondersteund.

De titel van de inleiding "Van charitatief naar capaciteit: gemeenschapswerk in een veranderende wereld" met als ondertitel "Veerkracht en groei" verwijst naar de steeds veranderende wereld waarin de ngo's werken en naar de noodzaak om ook als organisaties te veranderen om het werk professioneel te kunnen blijven uitvoeren. De PAS zet zich in om de totale ontwikkeling van de binnenlandbewoners op duurzame wijze te bevorderen en heeft daarbij de visie dat binnenlandbewoners moeten kunnen participeren in zaken als de markteconomie, het onderwijs, de gezondheidszorg, communicatie en een gezond leefmilieu.

Kortom: dat zij hun mensenrechten moeten kunnen beleven.

De PAS kent vijf ontwikkelingsperioden met elk een eigen karakter.

Prioriteit in de 1^e periode, vanaf de oprichting tot de binnenlandse oorlog was ontsluiting van het binnenland, om de gemeenschappen uit hun isolement te halen d.m.v. radiocontact/radionetwerk en transportmogelijkheden. Ook werd geïnvesteerd in onderwijs, gezondheidszorg en landbouw. In deze periode waren er veel Nederlandse vrijwilligers.

Kenmerkend voor deze periode was dat de initiatieven kwamen vanuit de PAS. Dat pakte niet altijd goed uit. Het ownership in de gemeenschappen ontbrak.

Periode 2 beslaat de binnenlandse oorlog en de eerste jaren daarna. De PAS toonde enorme veerkracht en aanpassingsvermogen. Ineens werden noodhulp, opvang van vluchtelingen, wederopbouw en repatriëring de kernbegrippen. In deze periode werkte de PAS met Surinaamse vrijwilligers en medewerkers.

Periode 3, na de binnenlandse oorlog, werd gewerkt vanuit de vraag en behoefte van de gemeenschappen.

De visie van de PAS, haar kijk op ontwikkeling veranderde: van helpen naar eigen initiatieven ondersteunen, van werken met hulpbehoevende mensen naar werken met mensen met potentie. In het begin wilde de PAS alles doen voor de mensen en vrijwilligers woonden in de gemeenschappen. Dat creëerde onbedoeld afhankelijkheid. Er werd besloten om meer met (onbezoldigde) contactpersonen te werken. Zij werden de schakels tussen de PAS en de gemeenschappen. Zij organiseerden aan de basis, motiveerden de mensen, bemiddelden, en leerden de PAS over de structuren in het dorp. Men werd niet betaald. De contactpersonen kregen hooguit een onkostenvergoeding en verder de gelegenheid om trainingen te volgen. PAS-vriendin Agnes Leewani zegt altijd: "PAS no gi wi **Moni**, PAS gi wi **Koni**"

Het werkgebied werd opgedeeld in 4 regio's, Oost (Marowijne), West, Midden (Brokopondo/Para) en Zuid (Boven-Suriname / Sipaliwini). Elke regio had zijn eigen regiocoördinator.

De 4^e periode (2001-2011) kenmerkt zich door een regionale aanpak. Er werden conferenties georganiseerd om de regionale ontwikkeling te stimuleren. Er ontstonden regionale organisaties van traditioneel gezag, die getraind werden: Marowijne (Kow Taki Makandi) en Wayambo/Coppename (Orwa Owin Ne'i).

Het werk van de PAS werd thematisch ingericht: capaciteitsversterking, basisvoorzieningen, economische ontwikkeling en scholing en vorming. Het accent per regio verschilde naar behoefte.

Verder in deze periode:

- nadruk op economische ontwikkeling door bijv. het verstrekken van microkredieten (met sociale controle als druk om terug te betalen), trainingen ondernemerschap en kostprijsberekening, meetpunten voor goed ondernemerschap;
- meer aandacht voor netwerken (bijv. binnenlandoverleg, netwerkoverleg);
- de eerste vrouwelijke directeur voor de PAS;
- verkiezingstijd waarin veel van wat was opgebouwd met de gemeenschappen (qua zelfredzaamheid, ownership, eigen bijdrage in projecten) werd stukgemaakt en het leek alsof de PAS opnieuw moest beginnen.

De financiering in deze periode bestond voornamelijk uit programmafinanciering. Organisatie-/overheadkosten werden niet doorberekend in de projectkosten.

Periode 5 start met het terugtrekken van de grote donor Cordaid (2011) wat tot grote onzekerheid leidde over het voortbestaan van de PAS. Programmafinanciering werd projectfinanciering en er brak een tijd van afslanken aan, zowel wat betreft het programma als het aantal medewerkers. Mensen werden op projectbasis ingehuurd en de PAS ging opzoek naar andere donoren, zoals in die tijd het Zeister Zendingsgenootschap (ZZg) en de International Development Bank (IDB). De overheid droeg bij met één salaris. De aandacht voor netwerken bleef. De netwerkfocus verbreedde zich van Nederland naar (ook) het Caraïbisch gebied.

Verder in deze periode:

- In 2013 verscheen het PAS-boek "Het gras groeit niet harder door eraan te trekken" waarin 40 jaar ervaring met ontwikkelingswerk wordt beschreven.
- Van de gemeenschappen werd voortaan ook een eigen bijdrage gevraagd bij trainingen, wat een moeizaam proces was.
- De PAS richt haar aandacht op inkomstenwerving door betaalde dienstverlening zoals het schrijven van projectaanvragen, begeleiden bij projectuitvoering, coördineren van programma's (Unicef), coördinatie voor fondsen (Kansfonds).
- Begeleidingskosten worden doorberekend in de projectbegrotingen.
- Onderzoek naar de opzet van een social enterprise om inkomsten te genereren voor uitvoering van het programma en gedeeltelijke financiering van de organisatie.

Voor nu en de toekomst:

- De thema's zijn nog steeds actueel;
- Sociale poot en social enterprise;
- Inhuur programma-/projectmedewerkers;
- Economische ontwikkeling en scholing en vorming (investeren in jongeren);
- Netwerken, nationaal en internationaal.

Samenvattend, belangrijk binnen het PAS- werk:

- PAS kiest voor een lange-termijnrelatie met gemeenschappen.
- Het proces van ontwikkeling is belangrijker dan het behalen van een snel resultaat.
- Kennis van de gemeenschap is essentieel.
- Het gras groeit niet harder door eraan te trekken. Groei ontstaat van binnenuit. Dit conflicteert vaak met donoren die snelle resultaten willen zien.
- Uitgaan van menselijk potentieel i.p.v. armoede.
- Rol van de ngo als ontwikkelingswerker is intermediair, pleitbezorger, facilitator, organisator, coördinator, mobilisator, manager.
- Contactpersonen in de gemeenschappen zijn belangrijke vrijwilligers die het ngo-werk ondersteunen / mogelijk maken.
- Netwerken en samenwerken zijn belangrijk om dubbel werk en verspilling van tijd en geld te voorkomen.
- Je moet je werkveld niet verschuiven of uitbreiden omdat er fondsen beschikbaar zijn. Focus op je corebusiness;
- Samenwerking met overheid op bepaalde gebieden.

Tot slot spreekt mw. Naarden haar dank uit aan de oprichter van de PAS, pater Joop Calis, de PAS-doelgroepen voor het vertrouwen en de bereidheid om samen te werken, bestuurders, medewerkers,

ex-medewerkers, stagiair(e)s, collega-organisaties, de overheid (vooral de lokale overheid in het veld) en de donoren, nationaal en internationaal.

Statements

Samuel Jabini

De focus van ngo's zal zich moeten verplaatsen van een charitatief karakter naar het ondersteunen van gemeenschappen in het uitvoeren van projecten en programma's. De rol wordt dus meer faciliterend in plaats van charitatief, het oude verhaal van de hengel of de vis. Deze shift moet plaatsvinden omdat er steeds meer kennis beschikbaar is voor gemeenschappen door internet en globalisatie. De begeleiding bij het uitvoeren van projecten zal zwaarder wegen bij het uiteindelijke succes van projecten en programma's.

Tresna Pinas

Als gemeenschap moet men er altijd naartoe werken om economisch-zelfstandig te worden nadat men hulp heeft ontvangen. Men moet wel kritisch zijn bij het zoeken en accepteren van hulp want niet altijd gaan organisaties eerlijk te werk bij het bieden van hulp aan gemeenschappen. Men moet het beoogde doel kunnen bereiken met de geboden hulp en daarna economisch zelfstandig worden. Soms wordt hulp geboden om zichzelf te verrijken.

Marie-Josée Artist

Glenn Sankatsing, schrijver van het boek "Quest to Rescue Our Future", zei in een presentatie "als je een manjapit in de grond stopt, groeit daar geen appelboom uit". Ook gemeenschappen kennen hun eigen natuurlijke ontwikkelingsproces dat je niet kunt forceren. Wel kun je gunstige ontwikkelingscondities creëren.

PAS heeft haar aanpak door de jaren heen gewijzigd. De vraag is of hiermee wezenlijk iets is veranderd? Hebben gemeenschappen de kans gekregen om zich uit te spreken, van binnenuit te groeien en hun eigen potenties ontwikkelen? Onder druk van prioriteitstellingen van donoren uit vooral westerse landen en programma's en projecten die binnen bepaalde tijd afgerond moeten zijn, worden gemeenschappen misschien nog steeds gevormd naar wat anderen onder ontwikkeling verstaan. Is volledige participatie van dorpelingen in gemeenschapsprojecten mogelijk als het concept van ontwikkeling gedefinieerd wordt door donoren en grote wereldsystemen als de Verenigde Naties? Ontwikkelingsdoelen zijn per gemeenschap anders. Het concept van ontwikkeling is echter voor een ieder hetzelfde. Essentieel is dat gemeenschappen de kans krijgen om van binnenuit te groeien. Hun natuurlijke omgeving en leefwijze bepalen mede die groei.

Gemeenschappen moeten kansen krijgen om met nieuwe strategieën te komen, eigen creaties. Kunnen we in dat opzicht dan nog wel spreken van participatie van gemeenschappen? En wat zal de rol van ngo's kunnen zijn?

Het proces dat de PAS de afgelopen 50 jaren heeft doorgemaakt is een proces dat alle ngo's doorlopen. Een proces waarbij veerkracht getoond is. Ik heb er dan ook het vertrouwen in dat ngo's in staat zullen zijn om nieuwe invulling te geven aan hun rol in ontwikkelingsprocessen van gemeenschappen. (Samenvatting)

Wilgo Koster

De heer Koster beluistert in de statements dat vooral gekeken is vanuit het binnenland. Hij stelt dat ontwikkelingswerk in het binnenland niet verschilt met gemeenschapswerk in de stad: "Ook in de stad denken we dat wij het voor ze moeten doen". Stibula (Stichting Buurtwerk Latour) bestaat 52 jaar en is opgezet vanuit een religieuze achtergrond. Stibula probeert vanuit christelijke normen en waarden ontwikkeling te brengen in het gebied. Gemeenschappen bundelen zich vaak als er een gemeenschappelijk probleem is en lossen dat dan zelf op. Als organisaties willen we dat dan extra versterken, soms zonder met de gemeenschap te praten of, erger, met in ons achterhoofd het idee om onszelf te verrijken. Ook partijpolitieke organisaties proberen hier munt uit te slaan maar vaak worden

zaken juist kapot gemaakt als de politiek erbij komt. Gemeenschappen moeten leren dat ze sterker zijn dan degenen die zeggen de leiders te zijn. Ook wantrouwen speelt een grote rol. Als gemeenschapsorganisaties zich bundelen worden ze sterker en zal er meer rekening met ze gehouden worden. Na het wegtrekken van de buitenlandse donoren heeft Stibula een transformatie doorgemaakt naar 'zelf doen'. Weliswaar met hulp maar veel doet Stibula zelf. De heer Koster spreekt de hoop uit dat Stibula nog vele jaren zal blijven bestaan.

Discussie panel

Mw. Tjon Sie Fat merkt op dat in de statements veel verschillende invalshoeken naar voren komen: de vraag of je een hengel of vis geeft, buitenlandse beïnvloeding, de factor geld, wantrouwen, participatie en de vraag hoe daarmee om te gaan als je gaat werken met de gemeenschappen. Ze nodigt het panel uit tot discussie.

Mw. Artist vindt het interessant wat dhr. Jabini zegt, namelijk dat de ngo's vooral faciliterend moeten zijn. Ze werpt de vraag op wat faciliterend is naar de gemeenschappen toe in connectie tot participatie en zelfredzaamheid. Wat ga je faciliteren? Is het wat jij als ngo denkt dat men nodig heeft? Zo ja, hoe weet je dan wat die behoefte is?

Dhr. Jabini zegt de behoefte in beeld te brengen door voorafgaand aan een project met alle stakeholders contact te maken en af te stemmen over wat jij denkt dat ze nodig hebben en wat de mensen zelf willen. Hij haalt daarbij het voorbeeld aan waarbij men een plantenkas van hout had gerealiseerd maar dat de mensen juist een metalen kas hadden verwacht. Er is nauwelijks gebruik van gemaakt.

Er moet overeenstemming zijn over de verwachtingen, een duidelijk antwoord op de vraag wat de doelgroep wil. Je faciliteert de realisatie van de droom van de mensen voor hun gemeenschap. Er moet connectie zijn. Uiteindelijk blijft de ngo niet bij de gemeenschap. Je moet loslaten en dan moeten de mensen er hetzelfde vertrouwen in hebben als dat de hulpverlener dat had. Dat kan alleen als de mensen vanaf het begin achter het idee staan.

Mw. Pinas sluit aan op hetgeen dhr. Jabini zegt, dat je werkelijk eerst goed moet nagaan wat de mensen nodig hebben. Soms is er twijfel aan de eigen kracht, zoals de heer Koster al zei. Soms weten gemeenschappen wel wat ze willen maar niet waar ze het moeten zoeken. Hulp wordt soms geboden zonder overleg, zonder vraag of er behoefte is aan hetgeen dat wordt geboden. Organisaties die komen helpen moeten eerst goed nagaan wat gewild wordt. Hulpverleners komen met hun 'geweldige' projecten zonder te weten wat nodig / gewenst is en dan loopt het mis. De gemeenschappen zelf moeten ook kritisch zijn en duidelijk maken wat ze wel of niet willen hebben. Het gebeurt dat mensen een of twee keer komen, foto's maken om te bewijzen dat ze zijn geweest, machines brengen die helemaal niet gebruikt kunnen worden of volkomen uit de tijd zijn. Dit is geen ondankbaarheid. Ook hulpgevers moeten realistisch zijn en de doelgroep niet voor de gek houden. Ook niet uitgaan van onderzoeken en enquêtes, die soms helemaal niet kloppen, zonder de doelgroep nader te raadplegen. Beide partijen moeten kritisch zijn.

Volgens dhr. Koster is de transformatie om een hengel te geven in plaats van de vis niet makkelijk geweest. Er is een bewustwording op gang gekomen waardoor mensen meer zelf zijn gaan aanpakken, meer samen zijn gaan doen nadat eerst hulpverleners kwamen geven, kwamen helpen uitgaande van 'armoede', een begrip dat beter/opnieuw gedefinieerd zou moeten worden. Nu pakken mensen zelf aan. Ze wachten niet langer af, de hand ophoudend, maar kiezen er voor om zelf / samen aan te pakken. De hulpverlener moet de talenten en creativiteit stimuleren. Daarbij is het een uitdaging om ongewenste infiltraties o.a. vanuit de politiek te voorkomen. Ook is het een uitdaging als je precies weet wat je wilt maar de donor iets anders wil. Het kan zijn dat je dan geen geld krijgt. Hoe ga je daarmee om? Stibula heeft in een dergelijk geval ooit besloten een project niet uit te voeren om de eigenwaarde / waardigheid te behouden.

Mw. Artist vindt dat we nu horen wat we zelf al een aantal jaren uitspreken. Het wordt tijd om uit de box te gaan en na te denken over wiens waarden en normen we hanteren. We zitten vast aan onze eigen waarden en normen die we ooit hebben opgelegd aan de binnenlandbewoners. Ze neemt aan veel grote, internationale conferenties deel waarbij ze probeert om samen met de doelgroep, in dit geval inheemsen, te lobbyen om overheden op andere gedachten te brengen zodat regelgeving, maatregelen en mechanismen passen bij de inheemse volkeren. Als dat niet vanuit de Verenigde Naties kan dan moeten we eigen structuren gaan creëren. Niet alleen internationaal maar ook in eigen land.

Dhr. Koster vindt dit ook erg belangrijk. Het kost heel veel tijd maar als je niet participeert dan wordt er over je beslist.

Mw. Tjon Sie Fat stelt de zaal in de gelegenheid om in de discussie te participeren.

Discussie zaal

Mw. Ganga bedankt mw. Naarden en het panel. Hoewel veel onderwerpen aan bod zijn gekomen, wil ze zich in haar reactie beperken tot één aspect, namelijk het door dhr. Jabini genoemde faciliteren van de gemeenschappen, om te doen wat de dorpen vragen, om niet met j'ouw ideeën te komen maar af te gaan op hun behoeften en dit goed af te stemmen. Mw. Ganga vraagt wie dan het dorp is, wie zijn de vertegenwoordigers en hoe weet je dat iedereen vertegenwoordigd is. Ook stelt ze de vraag hoe je ermee omgaat als datgene wat het dorp wil, indruist tegen de eigen principes van de organisatie en bijvoorbeeld verschillen vergroot of bestaande macht versterkt. Het is niet eenvoudig om te achterhalen wat een gemeenschap wil.

Mw. Helyante Mac-Donald complimenteert mw. Naarden met de mooie samenvatting van 50 jaar Pater Ahlbrinck Stichting. Naar aanleiding van de opmerking van mw. Artist dat de normen en waarden vanuit de gemeenschappen moeten komen, vraagt ze wat de bouwstenen zijn waarmee je dichterbij bij de communities komt. Hoe creëer je dat andere framework waarover mw. Artist het had? Of concreter: welke bouwstenen zijn relevant voor Suriname.

Mw. Tjon Sie Fat vat de vraagstelling als volgt samen: hoe weet je wie mee doet en wat men wil?

Volgens dhr. Jabini moet je als organisatie duidelijk weten wat jouw doelen, principes, normen en waarden zijn. Daar trek je de lijn. Als een groep vanuit een machtspositie haar wil aan de gehele gemeenschap wil opleggen moet je dat toetsen aan je eigen criteria. Als het niet past, dan moet je niet doorgaan.

Mw. Tjon Sie Fat vraagt hoe je dat als organisatie weet.

Volgens dhr. Jabini weet je nooit alles maar gaat het erom om in interactie met het dorp zaken zo goed mogelijk te weten en aan te voelen en van daaruit verder te gaan.

Mw. Pinas beaamt dat het soms moeilijk is om te achterhalen wat een gemeenschap wil. In antwoord op de vraag van mw. Ganga 'Wie is het dorp?' (aanvulling van mw. Ganga: en de buurt) antwoordt ze dat er in elk dorp een bestuur/structuur is van kapiteins, basya's, en met hen samenwerkende personen. Er zijn flexibele mensen, mannen en vrouwen die zich echt willen inzetten voor het dorp. De kapiteins kennen hun mensen, kunnen ze bij elkaar roepen en weten wie van hen het meest geschikt zijn om bij bepaalde projecten ingezet te worden. Als een organisatie vaker in een dorp komt, leert men de mensen in de dorpen ook kennen. Als je lang bezig bent met mensen wil je ze zelf ook sterker maken om niet meer afhankelijk te zijn. Je moet de mensen helpen hun talenten te ontwikkelen. Een organisatie is bijvoorbeeld gekomen om hen te leren zelf projecten te schrijven. Hierdoor hoef je niet steeds weer aan te kloppen voor hulp hierbij. Een volgende stap is om te leren hoe je een project moet coördineren.

Mw. Tjon Sie Fat vraagt aan dhr. Koster of dat in de stad hetzelfde is.

Dhr. Koster komt terug op het onderwerp 'macht': als ik teveel gezien word, als ik te vaak spreek, dan word ik te sterk en beschouwt men me als een gevaar. Dus gaat men voorzichtig zijn met Koster. Of men gaat juist proberen hem in de politiek te betrekken om stemmen te winnen.

Gemeenschappen moeten zich bewust zijn van hun power en weten hoe je die moet delen.

Hij is nu bijvoorbeeld bezig om verschillende doelgroepen te organiseren, die aan activiteiten deelnemen en daardoor weten wat er speelt. Dat moet je respecteren. Hij is ook bezig geweest met activiteiten in het binnenland. Dan moet er eerst een krutu worden gehouden met alle mannen en vrouwen voordat je toestemming krijgt. Dit houdt erg op. Hij heeft toen voorgesteld een werkgroep in te stellen en deze te laten rapporteren. Dit heeft in sommige dorpen gewerkt. Niet altijd willen mensen meewerken. Ze zien het soms als degradatie als je ook anderen wil betrekken en/of ze willen hun macht niet delen. Zelf ziet hij dat hij moet delen zodat anderen het werk kunnen voortzetten als hij het niet meer kan doen. Zijns inziens moet er zeker gekeken worden naar de machtsstructuren in de dorpen.

Mw. Ganga stelt ter afronding dat haar punt niet ging over de relatie ngo - gemeenschap, maar over processen binnen de gemeenschappen. De mythe dat een gemeenschap homogeen, vredelievend en saamhorig zou zijn, vormt een obstakel. Zolang we niet erkennen dat er ongelijkheid is in gemeenschappen, gaan we niet vooruit.

De heer Vincent Kenswil vraagt het panel of er niet een te grote disconnectie is met structuren die door de overheid zijn opgezet (ressortraadsleden en districtsraadsleden) omdat de ambitie van Suriname vanuit dat oogpunt wordt bepaald. Hij heeft jaren geleden vanuit RO meegewerkt aan district-strategische plannen. De plannen kwamen vanuit de gemeenschap maar binnen de gemeenschap kon men vervolgens niet vertellen hoe het er mee stond. Hoe kijkt u naar die organen? De heer Koster is het eens met die constatering. Hij heeft geprobeerd het buurtwerk een beetje te linken aan die structuren om daar niet buiten te vallen. Hij heeft aan de onderdirecteur van RO gezegd dat de ressortraadsleden getraind moeten worden alvorens op een kandidatenlijst te worden geplaatst. Of we zouden de politieke partijen moeten vragen om te checken wie ze op een dergelijke lijst plaatsen. Het zou er niet alleen om moeten gaan om aan het einde van de maand geld te krijgen. Stibula heeft geprobeerd om niet *in* de structuren te gaan zitten maar om zaken aan te dragen zodat ze goed beleid kunnen maken.

Tijdens hoorzittingen blijkt vaak een gebrek aan kennis en informatie, ook bij de districtscommissarissen. Het zou goed zijn om over te gaan naar het kiezen van de dc's. Volgens dhr. Koster is het belangrijk om te kijken hoe er invloed uitgeoefend kan worden op de structuren dan wel samengewerkt kan worden.

Mw. Artist heeft geen concrete antwoorden op de vraag van mw. Mac-Donald welke bouwstenen voor Suriname relevant zijn voor ontwikkeling van de eigen normen en waarden. We moeten daar gezamenlijk over nadenken. Ze wil twee punten aanhalen:

1. internationaal zijn er inheemse indicatoren opgesteld om de sdg's (sustainable development goals) te meten, om te meten hoe het is gesteld met de ontwikkeling van een land. Maar dan meet je indicatoren die door de VN zijn samengesteld. In hoeverre gelden die ook voor inheemse volken in het binnenland? Inheemse volkeren zijn daarop hun eigen indicatoren gaan opstellen. Als we weten wat de indicatoren zijn voor de sdg's, dan weten we ook waar we op moeten focussen voor onze dorpen, alhoewel elk dorp, elke cultuur en elk milieu anders is en de indicatoren daarop afgestemd moeten worden.

2. Er zijn internationaal engagementprotocollen uitgewerkt. Ze bestaan nu nog slechts op papier en moeten nog geïmplementeerd worden. En we moeten er naar gaan leven. Dan wordt voortaan automatisch rekening gehouden met de rechten van inheemse en tribale volkeren en de VN-verklaring daaromtrent. Daarin is bijv. vastgelegd dat er eigen (traditionele) bestuurssystemen mogen zijn. Deze staan bijna tegenover de politieke bestuurssystemen, waar de heer Kenswil het over had. Dit is heel conflicterend. Een dc bijv. wil met zijn ressortraadslid overleggen en niet zo makkelijk met het traditioneel gezag. Het traditioneel gezag is niet wettelijk erkend en past niet in de overheidsstructuren. Het engagementprotocol erkent de eigen structuren en de eigen systemen, erkent bijv. dat het concept van tijd anders is voor inheemsen dan voor stadbewoners. Er is kennis nodig om datgene wat op papier staat te vertalen naar de praktijk. Er zijn waarschijnlijk wel instituten in Paramaribo die daar aan kunnen bijdragen.

Mw. Monique Essed-Fernandes heeft problemen met het woord faciliteren in de veranderende wereld van ngo's en gemeenschappen. Ngo's zijn er niet om te faciliteren. Het zijn gelijkwaardige partners die

niet uit op zijn op macht maar willen samenwerken op basis van gelijkheid en rechtvaardigheid. Ngo's worden gezien als organisaties die moeten helpen maar ze hebben een andere rol. Daarover zou gediscussieerd moeten worden. Hoe worden ngo's gezien door de gemeenschappen, door de overheid en door donoren. Er wordt onvoldoende gewerkt met zaken die al op papier staan zoals door mw. Artist aangehaald.

Mw. Augusta Kasiman: Elke gemeenschap heeft zijn eigen structuur en cultuur, in de stad, in de districten en in het binnenland. Ze heeft net als dhr. Koster ervaren hoe belangrijk het is om te signaleren als partijpolitiek binnendringt in je organisatie omdat ze er munt uit proberen te slaan. Het bestuur van de Stichting Ontwikkeling Mariënborg heeft besloten dat je uit het bestuur moet stappen als je je wil kandideren voor een politieke partij. Als gemeenschapsorganisatie wil je neutraal zijn, ze heeft dat door de jaren heen ervaren. Het heeft goed gewerkt binnen de gemeenschap als ze zien dat je geen politiek bedrijft maar dat het gaat om gemeenschapswerk. Ze onderschrijft de stelling van mw. Naarden dat contactpersonen belangrijk zijn. Ze heeft door tussenkomst van het districtscommissariaat ooit als contactpersoon geholpen bij het coördineren van een genderproject van Projekta en ze is sedert 2006 ook bestuurslid van BFN. Als contactpersoon heeft ze ervaren dat het heel belangrijk is los te staan van de partijpolitiek.

Mw. Tjon Sie Fat merkt op dat dit een mooie link naar wat mw. Essed-Fernandes vroeg over de rol die ngo's moeten spelen aangezien die discussie nog niet goed is gevoerd. In blok 3 komt dit ongetwijfeld aan de orde. Je moet jezelf als een niet-politieke eenheid kunnen presenteren.

Mw. Kasiman waarschuwt dat je niet weet wie er allemaal in de stichtingen zit. In Suriname kent iedereen zowat iedereen en daar houd je rekening mee. Het is moeilijk om vrijwilligers te vinden. Netwerken is zeer belangrijk voor ngo's en buurtwerk.

Dhr. Jabini wil ingaan op de rol van de overheid bij de uitvoering van projecten. Je moet voorzichtig zijn in hoe je omgaat met overheid en politiek en jezelf niet te afhankelijk maken van politiek en overheid. Het is goed voor een community-organisatie om bij de formele structuur van de overheid zoals bijv. hoorzittingen (ressort) te zijn. Mensen gaan met hun noden naar ressortraadsleden dus je hoort veel over wat er leeft in de community. Maar het hoeft niet zo te zijn dat diezelfde mensen je ook helpen om de problemen op te lossen. Je moet als organisatie niet te veel steunen op wat de overheid gaat doen. Hij heeft wel met de districtscommissarissen samengewerkt om informatie te verkrijgen bijv. over problemen en issues van ondernemers en om projecten te ontwikkelen om ze te empoweren.

In reactie op mw. Essed-Fernandes over de faciliterende rol van ngo's zegt dhr. Jabini dat ngo's inderdaad als gelijkwaardige partners behandeld moeten worden. Ze versterken de sociale structuur. Het gaat ze er niet om om macht te hebben en ze werken zonder bijbedoelingen. Het gaat om principes en zaken die een samenleving kunnen opbouwen. Dat is de kracht van de organisaties maar dit is moeilijk over te brengen naar andere partners en de overheid. Het is een uitdaging om dat te bewerkstelligen

Dhr. Koster is het er niet mee eens dat de overheid en politieke partijen geen stichtingen en ngo's zouden (kunnen) oprichten want ze weten dat ze via die structuren macht kunnen uitoefenen. Ook als NGO faciliteer je niet maar werk je samen met de gemeenschap. De overheid zou juist uit het systeem moeten gaan. Het is juist de overheid die de structuren moet faciliteren. Ngo's en cbo's moeten uitvoeren omdat zij weten hoe te handelen en de overheid heeft een controlerende taak. Het zou goed zijn voor de gemeenschapsorganisaties om hun krachten te bundelen, iedereen heeft daar belang bij.

Mw. Ketwaru haakt aan bij een opmerking van mw. Artist over de rol van ngo's m.b.t. ontwikkeling die van binnenuit moet komen. Dat heeft implicaties voor de participatie. Ze vraagt mw. Artist hoe ze begrippen als faciliteren en participatie ziet in de context van ngo's die werken met hun doelgroep. Gesteld dat het van onderaf, van binnenuit moet groeien hoe ga dan daarmee om. "Wat zou", zo is haar vraag aan mw. Artist, "de benadering kunnen zijn".

Mw. Artist antwoordt dat binnenlandbewoners hun eigen concept voor ontwikkeling moeten maken met eigen strategieën en eigen creaties om dat te bereiken. Maar we moeten niet vergeten dat de

mensen soms geen ontwikkeling (lijken) te willen. Maar kijk naar het gedachtengoed van Sankatsing: het is onnatuurlijk om niet te willen groeien. Ze heeft er het volste vertrouwen in dat als inheemse en tribale volken de ruimte en de mogelijkheid krijgen om uit de box te komen (dekolonisatie) dat ze hun eigen identiteit kunnen terug vinden en kunnen versterken en dat zij vanuit de eigen systemen verder ontwikkelen. Soms lijkt het dat mensen normen en waarden zelf hebben gemaakt, maar dan blijken ze opgelegd. Ze geeft een voorbeeld: de moshiro is een vorm van samenwerken dat elk inheems dorp kent. Zo'n traditioneel systeem is een goed uitgangspunt voor samenwerking met inheemse gemeenschappen. Dat hoeft niet vanuit werkgroepen in Paramaribo bedacht te worden. Als je vandaaruit werkt klinkt het niet logisch om als ngo te zeggen dat de mensen moeten participeren. We moeten ze ruimte geven om te participeren in het ontwikkelingsproces dat de ngo wil ondersteunen/faciliteren. Als het daadwerkelijk van binnenuit moet komen, als ze hun eigen ontwikkeling ter hand moeten nemen dan klinkt 'participeren' vreemd. Mw. Artist beseft dat ze hiermee niet heeft gezegd hoe het dan wel moet.

Mw. Tjon Sie Fat concludeert dat er nog hele discussies gevoegd kunnen worden over de begrippen als participeren, faciliteren, macht, dekolonisatie enz. die vaak klakkeloos overgenomen worden zonder na te denken over de consequenties voor ngo's en voor de gemeenschappen. Die zouden op zichzelf een symposium waard zijn.

Mw. Katia Delvoye (Amazon Conservation Team, ACT) feliciteert de ngo's met de bereikte mijlpaal. Ze is 20 jaar betrokken geweest bij projecten, gemeenschappen, ngo's en overheid. Ten aanzien van dorpsplannen merkt ze op dat de dorpen heel goed weten waar ze naar toe willen. Die ideeën zouden het uitgangspunt moeten vormen. Ze stemmen vaak niet overeen met de dorpsplannen die de overheid voor ze heeft opgesteld. Probleem is dat hun eigen dorpsplannen vaak in de hoofden van de mensen zitten en niet op papier staan. Door globalisering en internet komt de door mw. Artist aangehaalde dekolonisatie wel op gang. De bewoners, ook diep in het binnenland, zijn veel beter op de hoogte van nationale en internationale zaken dan we denken. Die gemeenschappen weten het ook als een ngo goede resultaten behaald. Dat horen ze van elkaar. De rol van de ngo's zou kunnen zijn om te wachten tot ze benaderd worden. De dorpen weten wat ze willen en ze weten bij wie ze moeten gaan voor hun specifieke hulpvraag.

Mw. Pinas is het helemaal eens met mw. Delvoye. Soms moeten ngo's wachten tot dorpen/gemeenschappen met hun noden bij hen aankloppen maar soms is het ook goed als een ngo iets heeft opgemerkt, om op onderzoek uit te gaan: is het echt zo, kunnen we daar op inspelen, wat weten/kunnen jullie al doen, wat verwachten jullie van ons en hoe kunnen we dit samen doen. In de dorpen weten de mensen goed wat er in de buitenwereld speelt en ze weten waar ze kunnen aankloppen.

Mw. Artist begrijpt het punt van mw. Pinas maar merkt op dat ze dorpsontwikkelingsplannen heeft gezien die meer op een wensenlijst, een sinterklaaslijstje lijken. Een dorpsplan moet geen shoppinglist zijn om bij de ngo's langs te gaan lopen.

Na deze opmerking sluit mw. Tjon Sie Fat het eerste blok. Ze bedankt de panelleden die allemaal een attentie ontvangen, aangeboden door de drie jubilerende organisaties. Mw. Ketwaru vertelt wat het cadeau inhoudt: mooie tassen en kalebaslampen gemaakt door de vrouwen van Fiti a Wan te Pikinslee en podosirispread gemaakt door de PAS. De producten zijn ook te koop op het terras aan de achterzijde van het gebouw. Ze vraagt iedereen om om 10.45 terug te zijn in de zaal voor het volgende blok.

Blok 2 Bureau voor de dienstverlening aan NGO's (BFN)

Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp

Inleiding door mw. Sheila Ketwaru-Nurmohamed, directeur BFN

Stichting Bureau voor de dienstverlening aan NGO's, BFN, is opgericht in 1993, als kantoor van de Vereniging Forum NGO's voor duurzame armoedebestrijding en ontwikkeling, een tijd van constante inflatie en grote schaarste aan basisgoederen. De binnenlandse oorlog was net beëindigd in 1992, de regering had een Structureel AanpassingsProgramma (SAP) aangekondigd om de crisis te verminderen en 50% van de bevolking leefde onder de armoedegrens. Organisaties vroegen zich af hoe particulier initiatief uit Suriname en Nederland kon bijdragen aan duurzame armoedebestrijding. Professionalisering van ontwikkelingswerk was strategisch noodzakelijk.

In oktober 1991 werd er een nationale conferentie voor ngo's georganiseerd, getiteld: "Professionalisering van het ontwikkelingswerk van de ngo's in de bestrijding van verpaupering en armoede in Suriname". Na de conferentie heeft een groot aantal organisaties in 1992 de vereniging opgericht met als slogan "Wij moeten het zelf doen".

Het traject van BFN kan in 2 perioden worden verdeeld:

1993 - 2005: als kantoor van de vereniging

1. 2006 - heden: als zelfstandige ngo na de opheffing van de vereniging in 2005.

De periode 1993-2005 was gericht op capaciteitsversterking van basisorganisaties als armoedebestrijdingsstrategie want ontwikkeling begint van onderaf en het fundament moet sterk zijn. BFN hielp bij het organiseren van meer dan honderd gemeenschappen en trainde het bestuurlijke kader om hun onderhandelingsbekwaamheid met de overheid en donoren te bevorderen en hun zelfredzaamheid te vergroten. Dorps-, buurt- en vrouwenorganisaties waren de voornaamste doelgroepen.

In 1994 ontving het NGO-fonds, geproclameerd bij opening van het BFN-kantoor, 5 miljoen Nederlandse gulden (Nf) in beheer en daarnaast 1 miljoen Nf voor de bevordering van voedselzekerheid. Het fonds droeg enorm bij aan de versterking van de rol van basisorganisaties bij de wederopbouw in het binnenland en bij armoedebestrijding in andere gemeenschappen. De meeste projecten waren gericht op infrastructuur en landbouwproductie. Ook heeft BFN bij andere fondsen geworven. Daarnaast heeft BFN fondsen beheerd o.a. (10 jaar lang) het Canada-Caribbean Gender Equality Fund te Suriname voor een totaalbedrag van 1 miljoen Canadese dollars. Voor de ngo's werden hieruit de overheadkosten betaald. Het armoedeprobleem is echter nog altijd niet opgelost. Het is nog steeds een grote uitdaging om ontwikkelingsmodellen te vinden die aansluiten bij de complexiteit en de vele dimensies van armoede en om met beperkte projectmiddelen binnen een korte projectduur 'duurzame armoedebestrijding' te realiseren. Het is een dilemma hoe met incidentele en kortdurende projecten duurzaamheid te realiseren. Donoren willen dit vaak niet begrijpen.

Duurzaamheid vraagt om een holistische aanpak, waarbij de samenhangende problemen ook tezamen aangepakt moeten worden om evenwichtige ontwikkeling en een menswaardig bestaan te realiseren. Daarvoor zijn langdurige programma's nodig.

De keuze bestond uit twee ontwikkelingsmodellen:

- a. De holistische benadering: helpen bevorderen van integrale ontwikkeling in een geselecteerde gemeenschap. BFN heeft dit wegens schaarse middelen alleen op beperkte schaal kunnen uitvoeren in Nieuw-Aurora. Ze heeft een replicerbaar model neergezet als voorbeeld voor de bewoners en voor andere dorpen, o.a. voor verbetering van de drinkwater- en sanitatievoorziening, alfabetisatie, preventieve van landerosie, toegang tot financiële diensten, vakscholing, de ontwikkeling van producentenorganisaties, de bouw van een vrouwen centrum en winkels, en recentelijk, met ondersteuning van Kansfonds, bevordering van lokale productie van olie uit palmnoten (maripa, awarra en amana) met een vaste afnemer van de olie voor export. De ondernemer zorgt voor een vervolgproject om aanplant van palmbomen te starten zodat de aanvoer van noten is gegarandeerd.
- b. De focus op één thema waar in je organisatie zich specialiseert en anderen het overige deel oppakken. Dit vereist dat de organisaties goed met elkaar overleggen. Je merkt dan meestal

al snel dat ook andere voorwaarden om door te gaan ingevuld moeten worden en dan ben je al snel ook met andere projecten bezig. Dit zal niet altijd nodig zijn, want BFN heeft geleerd dat als mensen een beter inkomen krijgen, zij in staat zijn zelf te investeren in ontbrekende voorwaarden. In de periode 2006 tot heden heeft BFN de focus verlegd naar armoedebestrijding middels economische versterking. Dit ging gepaard met wijziging van de organisatiestructuur. De vereniging werd ontbonden in 2005 en BFN ging als zelfstandige ngo verder. Momenteel werkt BFN veel met zelfstandige vrouwelijke micro-ondernemers waarbij de bevordering van gendergelijkheid vanzelfsprekend is. Een eigen studie in Boven-Suriname wees uit dat vooral toegang tot kapitaal en markten voor hun producten belangrijk was.

BFN bedacht een nieuw ontwikkelingsmodel, genaamd Triple-C: co-financiering, co-design en co-produce, inhoudende microfinanciering voor kleine ondernemers, mentoren van producenten om een marketable product te produceren en het product op de markt neerzetten door vaste afnemers te helpen zoeken. In 2007 is het BFN Groeifonds opgezet voor de verstrekking van microfinanciering aan ondernemers, sociale ondernemingen en aan vakscholingscursisten. Vanaf 2008 is de KasmoniPlusLening (KPL) ontworpen, waarbij BFN vrouwenorganisaties en andere stichtingen i.s.m. de dorpsbesturen leert spaargroepen op te zetten en de financiering zelf te beheren en te administreren. De leden van Kasmoniplus kunnen bij BFN geld lenen. Er is voor 3 gebieden een bankrekening geopend waarop de groepen hun Kasmoni-spaargeld kunnen storten. De doelgroep is van oudsher al bekend met kasmoni. BFN is erin geslaagd het gehele Boven-Surinamegebied te ontsluiten voor toegang tot financiële diensten door een samenwerking aan te gaan met Godo Foundation maar de Centrale Bank gooidt roet in het eten omdat een ngo geen bancaire diensten mag uitoefenen. Maar het BFN Kasmoniplusstelsel heeft wel geresulteerd in de vestiging van het eerste bankfiliaal ooit in het binnenland in de geschiedenis van Suriname. BFN blijft het stelsel op verzoek van de dorpen voortzetten. Onderzoek in enkele dorpen heeft uitgewezen dat de leningen succesvol zijn. Wel merkt BFN de laatste tijd op dat de verzwakte koopkracht invloed heeft op het tempo van de terugbetaling van de leningen. Men doet daar nu langer over.

Voorlopig zal BFN blijven werken met het Triple-C-model voor vermindering van armoede. Op grotere schaal zou het betekenisvoller kunnen zijn maar momenteel kan BFN geen extra personeel aantrekken. Door de vele reshuffelings is de goede samenwerking met verschillende ministeries weer ongedaan gemaakt.

Met een zwakke overheid en afgenomen donorfianciering is het noodzakelijk om als ngo financieel zelfstandiger te worden en om meer eigen inkomsten te werven. Verschillende ngo's proberen een sociale onderneming te starten, waarbij een deel van de winst geïnvesteerd wordt in activiteiten met de doelgroep. BFN heeft soms betaalde opdrachten en vertegenwoordigt - ook tegen betaling - CESO (Canadian Executive Service Organization).

BFN is niet ontevreden over de bereikte resultaten in de achterliggende 25 jaren. Het particulier initiatief dat zij propageerde vanaf 1991 heeft vruchten afgeworpen. Er waren meer hoogte- dan dieptepunten in haar jonge geschiedenis. Mw. Ketwaru vergelijkt het werk van BFN met een legpuzzel van duizenden kleine stukjes. Ergens ligt de oplossing die wordt gevonden met geduldig proberen, passen, zoeken en opnieuw passen en dit alles zonder gefrustreerd te raken. En als een puzzelstukje ontbreekt dan vindt iemand het vast ooit.

Ze bedankt alle hardwerkende donoren, bestuursleden, doelgroepen en personeel uit verleden en heden voor hun ondersteuning en vertrouwen in BFN, in het bijzonder de heer Henrie Wesenhagen die de basis heeft gelegd voor BFN, in de eerste periode de directeur was en daarna, tot heden, adviseur. "Laten wij positief blijven en het nooit opgeven om de puzzel af te krijgen. De jonge mensen gaan het van ons over nemen."

Statements

Steven Mac Andrew

Wat betreft zelfhulp moeten we ons er terdege van bewust zijn dat er altijd ngo's zullen zijn die niet volledig financieel zelfstandig zullen kunnen worden, gezien de aard van hun werkzaamheden.

Microfinanciering en toegang tot financiering kunnen de droom van mensen om ondernemer te worden helpen werkelijkheid te worden ... of juist niet. Binnen de doelgroepen van de ngo's speelt dat zelfs nog meer. Triple-C is een goed model. Als de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) trainingen verzorgt of projecten implementeert dan laat ze de personen niet los, maar voorziet in de nodige begeleiding o.a. wat betreft marketing en (micro)financiering. VSB neemt deel aan het project "Alliantie voor decent work voor mensen met een beperking". Hierin wordt micro-ondernemerschap gepromoot. Ook hier is de toegang tot financiering een van de bottlenecks. UNDP heeft een grant verstrekt waarmee eerste hulp kan worden geboden, zoals aanschaf van materieel etc. maar er wordt ook gezorgd voor begeleiding dan wel vaktraining door een van de partners namelijk Stichting Productieve Werkeenheden (SPWE) en Stichting Arbeidsmobilisatie en Ontwikkeling (SAO). Het vraagstuk van mensenrechten is in het 1^e blok al enigszins naar voren gekomen. VSB is voorstander van duurzame ontwikkeling. Bij de projecten wordt daar op gelet. Een issue is dat niet ieder dorp of iedere gemeenschap een fabriek kan hebben omdat niet elke locatie zich leent voor duurzame productie. Sommige gemeenschappen zullen een andere plaats in de supply-chain moeten innemen.

Dhr. Mac Andrew is voorstander van gemeenschappelijke projecten. Ngo's zullen steeds vaker moeten kijken hoe ze zich kunnen bundelen om projecten uit te voeren. Zodra er een call for proposals is, zie je vaak een ware donor-run. Bij de inschrijving voor twinningprojecten onlangs hebben ruim 200 ngo's voorstellen ingediend. Financiering is cruciaal voor Surinaamse ngo's. Suriname had de potentie om hierin voor een deel zelf te voorzien als er voorzieningen waren getroffen toen het nog goed ging met de economie, bijvoorbeeld door instelling van een spaarinstabilisatiefonds waarbij een deel van de gelden gereserveerd had kunnen worden voor ontwikkelingsprojecten van ngo's. Dit is echter door kortzichtigheid of gebrek aan visie nagelaten waardoor we afhankelijk blijven van donoren voor projecten.

Johannes Tojo

Dhr. Tojo richt zich in zijn statement meer op de regionale organisaties, want als het niet gelukt is met deze regionale organisaties, is dat een gemiste kans voor het binnenland. Na de binnenlandse oorlog zijn de regionale organisaties, de cbo's van de grond gekomen. Marronjongeren werden gemobiliseerd en gemotiveerd om zich te bundelen voor de wederopbouw van hun dorpen. Forum NGO en Pater Ahlbrinck Stichting waren toen de klinkende namen van organisaties die je makkelijk kon benaderen om organisaties te versterken met middelen en knowhow of om te werken aan de doelstellingen van de cbo's. Er werden trainingen gegeven waarna dorpen zich gingen bundelen per stamgebied. Zo werden de vijf regionale organisaties opgericht, goede organisaties met specifieke werkmethoden, structuren en aangepaste strategieën.

De economische versterking van groepen en micro-ondernemers is erg belangrijk voor de lokale economie want door zelf te verdienen kunnen gemeenschappen en mensen zelf investeren in de eigen ontwikkeling in plaats van hulp af te wachten. Helaas zijn de dorpen / cbo's onvoldoende betrokken geweest bij het traject van economische versterking. De regionale organisaties waren meer bezig met capaciteitsontwikkeling en armoedebestrijding.

De regionale organisaties hebben de 'samenwerking' tussen de ngo's onderling als storend ervaren. Ze hebben het gevoel dat gebieden en dorpen door ngo's werden geclaimd als werkterrein en dat heeft invloed gehad op het denken en handelen van de dorpsgemeenschappen. Zelfhulp lukt een beetje maar het gaat moeizaam met de regionale organisaties. Van de vijf regionale organisaties zijn er een paar 'over de kop'. Twee of drie zijn nog actief met landbouwactiviteiten.

Merselin Mai

Mw. Mai gaat in op de door de inleider gestelde vraag 'hoe als ngo om te gaan met complexiteit in relatie tot de duurzame ontwikkeling'. Uit de inleidingen is duidelijk geworden voor welke uitdagingen de ngo's staan. De ngo's moeten samen met alle actoren (de doelgroep, overheid en private sector) sterke partnerships vormen. De ngo's blijven daarbij centraal waarbij ze niet zozeer faciliteren als wel lobbyen, o.a. bij de overheid. De doelgroep moet daarbij steeds het uitgangspunt zijn: de districten, het achterland, de tribale gemeenschappen. Van daaruit moeten de initiatieven komen, bijv. via de

contactpersonen. Er moet vooral gelobbyd worden bij de organisaties die over macht beschikken en pas dan komt het faciliteren aan de orde. Het is dus niet alleen een taak van de ngo. De samenleving moet in zijn geheel, ieder vanuit zijn eigen rol, kijken hoe die complexe puzzel opgelost kan worden.

Discussie panel

Mw. Tjon Sie Fat vraagt de panelleden of zij het onderling eens zijn over deze complexe aangelegenheid. Er zijn veel uitdagingen om economische ontwikkeling in de gemeenschappen tot stand te brengen en te verduurzamen, het is geen eendags-aangelegenheid. Wanneer heb je economische empowerment bereikt? Is dat wanneer mensen geld kunnen verdienen en zelf beslissingen kunnen nemen? Tegelijkertijd staan de ngo's ook voor de uitdaging de eigen financiële zelfstandigheid te bewerkstelligen.

Dhr. Mac Andrew: economische empowerment heeft verschillende fasen. Het uiteindelijke doel moet zijn dat je financieel zelfstandig bent. Dit is een proces dat bij de ene gemeenschap sneller gaat dan bij de andere. Het proces van economische empowerment moet passen in een holistisch beleid voor duurzame ontwikkeling, gevoerd door de overheid. Het beleid is echter vaak sektarisch en niet onderling afgestemd. Neem bijvoorbeeld het minimumuurloon dat ook van invloed is op micro-ondernemerschap. Dit kan ertoe leiden dat je van economische empowerment weer naar economische afhankelijkheid gaat. Het is belangrijk alle issues goed te bespreken en te komen tot een programma voor armoedebestrijding. Op dit moment is het geheel onoverzichtelijk doordat alles in hokjes wordt geplaatst, zowel voor ngo's als voor de doelgroep die niet weet waar ze aan toe is.

Dhr. Tojo: de regionale organisaties vertegenwoordigen vijf gebieden en 105 dorpen in het binnenland. Het binnenland heeft te maken met een aantal beperkingen. Hoe moet je bijv. aan middelen komen om machines te kopen voor landbouwprojecten.

Alvorens verder te gaan met de discussie vraagt Mw. Tjon Sie Fat aan de heer Tojo waarom een aantal van de regionale organisaties niet meer bestaat. De heer Tojo zegt dat ze niet meer functioneren. Ook daaruit moeten we lessen leren, aldus Mw. Tjon Sie Fat.

Mw. Mai is het eens met de stellingen. Mw. Artist heeft in het vorige blok al aangegeven dat we met de doelgroep in het oog moeten beginnen om vast te stellen wat volgens hen het eindpunt is van economisch empowerment. De doelgroep legt hun definitie aan ons voor. We hoeven die niet exact over te nemen maar moeten hem wel meenemen in onze modellen om de successen die we nastreven te bereiken.

Voordat Mw. Tjon Sie Fat de discussie openstelt voor het publiek legt ze het panel nog een zaak voor die haar dwars zit: wat als een dorp een economische activiteit wil ontplooiën waarvan jij als buitenstaander weet dat die niet haalbaar is, wat doe je dan?

Dhr. Mac Andrew geeft een voorbeeld van een dieselmotor versus zonne-energie. In zo'n geval zul je moeten uitleggen dat wat het dorp wil niet past in duurzame ontwikkeling.

Op verzoek van Mw. Tjon Sie Fat vult mw. Ketwaru aan: we hebben het geprobeerd maar je krijgt een boodschappenlijst en niet alles daarvan is realistisch. Donoren geven niet alleen geld, ze hebben hun eigen missies en doelen om te realiseren en geven aan wat ze wel of niet willen financieren.

Voorbeeld: BFN heeft rijstpelmolens en cassaveraspen gekocht met als voorwaarde dat de gebruikers moeten betalen voor het pellen dan wel het raspen om de machines draaiende te houden. Dat werd geweigerd. Maar waar gaan we steeds opnieuw geld vinden? Ook zijn vrouwen getraind om de machines te onderhouden omdat de mannen er met de onderdelen vandoor gingen om te gebruiken voor hun buitenboordmotoren.

In het ontwikkelingsproces moet je elkaar ergens ontmoeten: het proces start van onderaf maar er komt ook iets van bovenaf. De inbreng van de ngo, de doelstelling van de donor. Dat kun je consensus of compromis noemen. Volgens mw. Artist moet niet de doelgroep participeren in ontwikkeling maar juist de ngo: het blijft complex.

Discussie zaal

De heer Rudi van Kanten (Tropenbos) stelt dat informatie vaak niet wordt vastgelegd (systematiseren). Hij vraagt BFN of ze hem bijv. kunnen uitleggen hoe het zit met het systematiseren van informatie wat betreft economisch empowerment. Wat zijn bijv. hun ervaringen wat betreft de samenwerking met andere ngo's. In de ngo-wereld is dat namelijk een van de problemen. Met samenwerking zouden we meer kunnen bereiken maar op een of andere manier lukt die samenwerking vaak niet.

Mw. Ketwaru bevestigt dat systematiseren lange tijd een zwakte is geweest. Er worden wel (administratieve) procedures gemaakt en lessons learned worden gedocumenteerd. Het in de inleiding genoemde model is ook beschreven in projecten maar er is nog geen grondig verslag van. Er is door studenten onderzoek gedaan naar het Kasmoniplusproject en het model zoals het in Nieuwe Aurora is gebruikt, is beschreven. Daarbij komen dan ook andere invalshoeken aan het licht. In dorpen draait het vaak om macht, je bereikt nooit alle bewoners. Afhankelijk van het project dat je uitvoert, werk je met een familie. Een kapitein komt voort uit een van de machtigste families van het dorp. Als je voor een project iets geeft aan de kapitein, wordt door de dorpingen al snel gezegd dat hij het naar zijn eigen huis/familie brengt. Dorpingen onderling bespreken dit soort problemen niet makkelijk omdat ze bang zijn voor spanningen. Dat gebeurde ook niet binnen de regionale organisaties toen daar problemen waren. Men durft geen kritiek op elkaar te leveren. Liever laten ze het probleem door een buitenstaander oplossen. Maar terugkomend op de vraagstelling: documenteren is erg belangrijk en BFN probeert dat ook te doen.

Wat betreft de samenwerking: er was het binnenlandoverleg maar steeds dezelfde drie, vier organisaties zaten aan tafel. In 2012 is er toen mee gestopt. In het netwerk werd de organisaties gevraagd wat ze doen, waar ze werken en hoe ze konden samenwerken. Maar het draaide steeds om dezelfde organisaties, PAS, NVB en BFN. Die zijn toen samen doorgegaan met onderling overleg en samenwerking om niet alles zelf te gaan doen (sectorale benadering) maar ook om niet hetzelfde te doen. BFN is veel bezig met economisch empowerment (eerst vooral in Boven-Suriname, nu ook in Marowijne, waar de PAS al veel langer actief is) en de PAS met infrastructuur en onderwijs. Er zijn afspraken gemaakt om de doelgroep te bedienen maar op kleinere schaal. Je moet niet netwerken en samenwerken om het netwerken zelf, het moet een functie en een doel hebben. De grote, brede netwerken hebben niet gefunctioneerd.

De heer Tojo gaat in op de vraag van Mw. Tjon Sie Fat waarom de regionale organisaties niet hebben gewerkt. Naar zijn mening hebben ze gewerkt en is de vraag meer waarom ze niet zijn doorgegaan na het stopzetten van Cordaid.

Mw. Ketwaru legt desgevraagd uit wat Cordaid is: In Nederland hadden de financieringsorganisaties een afspraak om elkaar in Suriname niet voor de voeten te lopen en dat één van hen de financiering van projecten in Suriname op zich zou nemen. Dat was Cordaid, een medefinancieringsorganisatie die de ngo's in de beginfasen heeft ondersteund. Het project om de regionale netwerken te ondersteunen bij het opzetten van kantoororganisaties, aanschaf vervoermiddelen, opzetten exploitatiebegroting e.d. is toentertijd niet goedgekeurd door Cordaid. Het project is toen naar het Fonds Ontwikkeling Binnenland gestuurd die het ook niet goedkeurde. De minister zelf, die de visie van de ngo's begreep, heeft er toen voor gezorgd dat het project werd gefinancierd. Mau ku mau en Wan mama pikien zijn nog actief, al is het met vallen en opstaan want ze beschikken niet altijd over middelen. Ze hebben toen o.a. de training projectmanagement gehad en werden begeleid. Ze kregen eigen kantoren en er waren projecten om inkomsten te verdienen, zoals logeergelegenheden in die kantoren maar dat is niet duurzaam geworden door gebrek aan middelen en omdat problemen niet werden besproken. Zo zijn door veldwerkers middelen gebruikt voor eigen doeleinden. Een van hen is zelfs na problemen in het regionale kantoor gaan wonen. Dit soort zaken werd door de regionale organisaties niet besproken, vermoedelijk uit angst voor (familie)spanningen.

De heer Vincent Kenswil (*door de steeds uitvallende microfoon is men herhaaldelijk slecht verstaanbaar*) wil graag vooruit kijken. Hij verwacht in de toekomst een heel andere manier van financieren, namelijk crowdfunding, waarbij slimme ondernemers onder andere via social media als

Facebook geld inzamelen. Als het gedefinieerde project voldoende aanspreekt zal de Surinaamse diaspora zeker bijdragen. Hij vraagt hoe de ngo's hier tegen aan kijken, of ze niet een soort marketingstrategisch bureau moeten opzetten en of ze deze slimme manier van financiering niet moeten omarmen. Spreker is ervan overtuigd dat als duidelijk is dat deze ngo's achter een project staan ze 100% financiering zullen vinden want met 100 jaar ervaring hebben ze een marktwaarde opgebouwd die gebruikt kan worden.

Mw. Mai: de initiatieven moeten vanuit de doelgroepen komen. De ngo's moeten zichzelf een nieuwe rol toebedelen, namelijk partnership, samen met alle belanghebbenden. We moeten voor ons zelf definiëren hoe we verder gaan. Als de initiatieven vanuit de doelgroep komen, heb je al een deel van het succes geboekt, is het halve werk al gedaan. Als zaken bedacht worden vanachter een bureau of door een ngo worden opgelegd aan de gemeenschappen, dan keer je terug naar de lessons learned.

Mw. Naarden vertelt dat de PAS nog niet bezig is met crowdfunding. Met de huidige generatie zullen we er wel naartoe gaan maar voor de PAS zal dat op een andere manier zijn. PAS heeft vanwege haar sociale doelstelling gekozen voor het opzetten van een social enterprise waarmee geld wordt binnengehaald om haar doelstellingen te verwezenlijken. PAS zal geen marketingbureau worden. Over de samenwerking zegt ze: bij samenwerking met andere organisaties bleek dat we in dezelfde vijver visten en dat er informatie werd gehaald om de eigen doelstellingen te verwezenlijken. PAS heeft veel informatie gedeeld met anderen maar die gingen er dan mee vandoor. Dat is een van de redenen waarom samenwerking niet helemaal tot wasdom is gekomen. Bij PAS, BFN en Projekta is het wel gelukt maar, zo grapt ze, we zijn dan ook al paar jaartjes ouder.

Wat betreft het vastleggen van informatie: PAS heeft haar 45 jaar ervaring met ontwikkelingswerk beschreven in het boek "Het gras groeit niet harder door eraan te trekken". Hierin is beschreven wat wel en wat niet heeft gewerkt, waar we succes hebben behaald en waar we op onze mond zijn gevallen. Door het vele werk nemen we niet de tijd om vast te leggen maar je kunt daar ook iemand voor inhuren zoals we met het boek hebben gedaan.

Mw. Ketwaru vult aan dat ook BFN bezig is met een jubileumboek maar dat het ontzettend veel tijd vergt waardoor sommige zaken alweer achterhaald zijn.

Wat betreft crowdfunding zou Spang Makandra (een internet-/marketingbureau) misschien iets kunnen ondernemen, een training bijvoorbeeld zou goed zijn. Het kan werken maar er zitten twee kanten aan: het is modern en we moeten sowieso van nieuwe marketingstrategieën profiteren maar er is in het buitenland ook veel kritiek op. Het moet transparant en geregistreerd zijn en dat is niet altijd zo. Je weet niet altijd waar het geld naartoe gaat. In Nederland wordt zelfs een wet bepleit omdat zaken soms flink mis gaan.

Het is goed om hier een andere keer over te praten. Het zou goed zijn als er een organisatie is die dit zou willen doen voor de ngo's en voor social enterprises als de vrouwengroep in Pikinslee, om hun producten te promoten.

De heer Kenschil heeft de opmerking gemaakt omdat we er niet onderuit kunnen dat er over 5 jaar andere financieringsvormen zijn. Crowdfunding wordt uiteindelijk gesanctioneerd door de gemeenschap die betaald. Als zaken niet goed lopen wordt je door diezelfde gemeenschap afgestraft. Als ngo's moet je kijken hoe je dit kunt faciliteren en moet je samen met de gemeenschap ervoor zorgen dat een fundraising succesvol wordt. We moeten vooruit kijken, de hele omgeving is anders geworden. Bij de universiteit hebben ze de accreditatie van een van hun opleidingsrichtingen gedaan met crowdfunding. Omdat het een goed project was hebben ze zelfs 150% van het beoogde bedrag binnengehaald. Over vijf jaar is de hele omgeving anders. Er moet besproken worden hoe we daar naar kijken. Het kan moeilijk zijn, het kan gevaarlijk zijn maar als je ermee begint en 80% van je projecten loopt goed, dan heb je een succes. Het is de toekomst.

Mw. Tjon Sie Fat: Het gras groeit inderdaad niet harder als je eraan trekt. Soms trek je het zelfs met wortel en al uit de grond als je niet oppast.

Mw. Helyante Mac-Donald: dhr. Kenschil zegt dat de ngo's zouden kunnen veranderen in marketingbureaus. Haar lievelingsdefinitie van marketing is: "going, getting there and staying there". In feite zijn de ngo's dat al. Ze gaan naar de gemeenschappen, ze bewijzen hun toegevoegde waarde in de praktijk en ze gaan om te blijven. We moeten ons afvragen hoe we daar meer visionair in kunnen worden. We nemen de lessen mee die we geleerd hebben. De vraag is hoe we als ngo een kanaal

kunnen zijn, om verbindingen te maken voor de gemeenschappen die tekorten hebben, om financiering te verwerven, om te professionaliseren. Ze roept de ngo's bovendien op niet schuw te zijn voor het woord marketing, daar is niets mis mee.

Mw. Ganga grapt dat ze denkt dat ze hetzelfde denkt als wat dhr. Kenschil dacht. De ngo zit inderdaad als een 'kanaal' tussen het geld en de micro-ondernemer in het dorp of het te realiseren project. De ngo moet echter niet zoeken naar fondsen, maar de weg wijzen, de kanalen openen, garanderen dat de projecten goed zijn en dat het geld dat binnenkomt goed beheerd wordt.

Wat betreft samenwerking: in haar inleiding zal mw. Ganga als de tijd het toelaat ingaan op netwerken. Een van de grote problemen van samenwerken is de mythe van samenwerken. Het is niet alleen gezellig, samenwerking is een kunst, een capaciteit. Er is vaak sprake van ongelijke capaciteit en ongelijke volwassenheid. Je kunt samenwerking niet afdwingen.

De heer Mac Andrew haalde een voorbeeld aan over dieselgeneratoren versus zonnepanelen. Het is niet ons werk om mee te gaan met de wensen van onze doelgroepen. Als professionals / deskundigen hebben we een beter inzicht. Je kunt niets opleggen maar wel bewustwording kweken. Zowel ngo's, als organisaties als burgers denken echter te vaak vanuit de oplossing. Het is ons werk om te vragen welk probleem men wil oplossen. Als dan bijv. het probleem is dat men geen stroom heeft, dan ga je de oplossingsmogelijkheden met alle plussen en minnen op een rij zetten en dan kan de doelgroep op basis daarvan een oplossing kiezen. Dat is het werk van de ngo.

Mw. Tjon Sie Fat vult aan dat daar dwars doorheen elke vijf jaar de verkiezingen zijn met hun reizen naar het binnenland waarbij dieselmotoren worden gegeven terwijl de ngo het dan bijv. juist voor elkaar heeft gekregen dat naar een duurzame oplossing wordt gezocht. In Kwamalasamutu waren er na een verkiezingslag 6 ongebruikte dieselmotoren waarvan er drie bovendien niet werkten. Dit is een voorbeeld van de oorzaak waardoor sommige zaken niet duurzaam worden na heel veel inzet van de ngo's.

Dat is precies de reden waarom de heer Mac Andrew vindt dat armoedebestrijding in een holistisch plaatje moet plaatvinden. We moeten vaststellen wat onze visie is voor Suriname, waar we over 20 of 30 jaar willen zijn.

Mw. Ketwaru vindt net als mw. Ganga dat we eerst goede analyses moeten maken, naar de wortels van het probleem moeten gaan. Zo heb je niets aan een generator als er vervolgens geen diesel wordt gebracht. Grond en generatoren worden gebruikt als verkiezingsstunt. "En pakketten", vult mw. Ganga aan.

Pater Toon te Dorshorst wijst erop dat de dorpen zelf soms heel goed aan marketing kunnen doen voor de ngo. Zo is het A Ganar-programma van de PAS, een tweede-kansprogramma voor voortijdige schoolverlaters, dat een aantal jaren geleden in Moengo van start ging, overgeslagen naar Brokopondo en vandaar naar Brownsweg en Marshallkreek. Als je een goed programma hebt, maken de dorpen de reclame en dan komen de hulpvragers vanzelf naar je toe.

Vanuit de zaal zijn er geen vragen of opmerkingen meer. Mw. Tjon Sie Fat geeft ter afronding het woord nog éénmaal aan de panelleden.

De heer Mac Andrew wil weten wat je doet als je vanuit je eigen deskundigheid zaken signaleert die (nog) niet door de gemeenschap worden aangegeven.

Mw. Mai stelt dat je wel kunt willen helpen, maar dat de doelgroep ook geholpen moet willen worden. Door awareness kun je proberen om termen die niet bekend zijn bij de doelgroep, zoals bijvoorbeeld climate change, door informatieprogramma's meer bekendheid te geven en dan kun je soms eruit halen dat ngo en doelgroep op een lijn staan.

Om bij het voorbeeld van de dieselgenerator te blijven, als dat de vraag is van een gemeenschap dan kun je programma's opzetten om de mensen te informeren over alternatieven.

Er werd al gesteld dat het onnatuurlijk is om niet te willen groeien. Mensen willen van nature verbetering en groei. Dit moeten we in de samenwerking met de mensen in het oog blijven houden.

De heer Tojo stelt dat werken in het binnenland gestructureerd moet worden. Het voorwerk is al gedaan door de regionale organisaties. Zij zoeken toenadering om samen te werken en ze willen

graag afspraken maken over de rol van alle actoren om te komen tot de ontwikkeling van een visie voor ontwikkeling van het binnenland.

Hoewel het laatste blok nog moet komen denkt de heer Mac Andrew dat we alle drie de blokken kunnen samen trekken door te zeggen dat we naar zelfhulp willen in een veranderende wereld om te komen tot een weerbare samenleving.

Hierna overhandigt mw. Tjon Sie Fat ook aan deze panelleden het presentje en wijst er nogmaals op dat de tassen en inhoud ook te koop zijn bij de dames buiten op het terras. Daarmee is het tweede blok beëindigd en volgt er een korte pauze.

Blok 3 Projekta

Een sterke civil society, een weerbare samenleving.

Inleiding door mw. Sharda Ganga, directeur Projekta

Bij haar oprichting heette de organisatie Projekta, organisatie voor vrouwen en ontwikkeling. De nadruk lag op capaciteitsversterking van vrouwen voor (politiek) leiderschap, en op versterking van basisorganisaties.

Tegenwoordig is Projekta een organisatie die werkt vanuit een mensenrechtenbenadering van ontwikkeling en zich richt op de interrelatie tussen mensenrechten, goed bestuur en democratie, met een speciale focus op vrouwenrechten en gendergelijkheid.

In 2001 begon Projekta te werken met basisorganisaties in Nickerie. Het idee was dat versterking van buurt- en andere zelforganisaties zou leiden tot een grotere impact van haar werk op de kwaliteit van leven van de buurtbewoners. Ook wilde Projekta het lokaal kader versterken zodat er steeds minder behoefte zou zijn aan 'trainers' van buitenaf. Organisaties leerden omgevingsanalyses te maken, problemen te identificeren en plannen te maken en uit te voeren om die problemen op te lossen. Een voorbeeld: In een ressort was er een probleem met huisvuil (er was geen ophaaldienst) en dat wilde de lokale organisatie aanpakken. Men startte met buurtonderzoek en buurtbijeenkomsten, en had op een gegeven moment voldoende huishoudens bereid gevonden om maandelijks een klein bedrag te betalen om het vuil een keer per week op te halen. Toen echter de organisatie toestemming vroeg aan het commissariaat om eens per week een truck met vuil te mogen storten op de vuilstortplaats waar ook lanti het vuil stortte, kon dat niet: vuil was het eigendom van de overheid en alleen zij mocht vuilophaal organiseren. Einde verhaal. De organisatie die twee jaar intensief bezig was geweest met mobilisatie, informatie en bewustwording, stortte in elkaar. Ze was haar geloofwaardigheid kwijt in de gemeenschap en had zelf ook geen inspiratie meer.

Problemen waren:

1. de bureaucratie
2. de politieke partijen die in verkiezingstijden met hun geschenken jarenlange inspanningen van de ngo, bijvoorbeeld om zelfvoorzienendheid en duurzame oplossingen te prediken, teniet deden.

Burgers, burgerorganisaties en burgerinitiatieven zijn deel van een groter geheel. Ze kunnen misschien op microniveau veranderingen teweeg brengen maar voor duurzame oplossingen van grotere maatschappelijke vraagstukken moet je anders tewerk gaan. Dan moet je ook de structuren, instituten en culturen die het probleem veroorzaken of bestendigen aanpakken.

Het heeft weinig of geen zin om lokale organisaties te versterken als de overheid niet adequaat kan inspelen op de behoeften, vaak zelfs het gesprek niet aangaat en/of de boel frustriert. Dan rijzen de vragen: Hoe laat je ze luisteren? Wanneer gaan ze wel luisteren? Beseffen ze dat ze horen te luisteren? Wat als ze niet weten hoe te luisteren, als ze niet weten hoe een dialoog met burgers te voeren, hoe inspraak te organiseren, hoe samen te werken? Dan heeft mondigheid alleen geen zin: voice has no meaning if no one listens.

Projekta gooide het roer om en werd een organisatie die zich baseerde op het in de praktijk brengen van 'a rights based approach to development', een mensenrechtenbenadering van ontwikkeling, kortweg rechtenbenadering. Hierbij staat de beleving van mensenrechten centraal. De meeste ngo's werken aan de verbetering van bepaalde rechten, recht op onderwijs, recht op reproductieve gezondheid, op primaire gezondheid, op huisvesting, op inkomen. Ngo's hebben bestaansrecht als de primaire plichtdrager, de staat, niet aan haar verplichtingen jegens de burger kan voldoen.

Bij een rechtenbenadering ga je echter verder : je kijkt welk recht wordt 'geschonden', wie de rechthebbenden zijn, en wie de plicht heeft om aan dat bepaald recht te voldoen.

Dat kan de staat zijn, of een bedrijf, of ouders van kinderen maar ook een ngo. Bij een rechtenbenadering werk je in principe met de rechthebbenden én met de plichtdragere.

Verder staan bij een rechtenbenadering principes voorop waaraan je methodologie moet voldoen.

O.a. non-discriminatie, rechtsstaat, gelijkheid en gelijkwaardigheid, (echte!) participatie.

De focus ligt nu veel meer op de structurele oorzaken van de rechtenschending, zoals wetgeving, systemen die ongelijkheid in stand houden en politieke cultuur. Hierdoor wordt interventie

ingewikkelder want er zijn meer partijen die met elkaar moeten overleggen: de rechthebbenden en de partijen die dat zouden moeten leveren. Met deze gedachte kwam bij Projekta de omslag in haar denken en doen. Investeren in één aspect van menselijk welzijn geeft nog geen stevige, langdurende resultaten. Een goed voorbeeld is seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Bewustwording is de eerste stap, maar die moet gekoppeld zijn aan de garantie van dienstverlening, bijvoorbeeld dat er voldoende condoms in voorraad zijn bij de RGD. Maar ook andere factoren spelen een rol, bijvoorbeeld financiële afhankelijkheid van de sekspartner en seksueel misbruik.

Maatschappelijke vraagstukken van armoede, gezondheidszorg, genderongelijkheid, onderwijs, enz. zijn intrinsiek met elkaar verbonden. Complexe vraagstukken vragen om geïntegreerde oplossingen. Een voorbeeld is het Unicef-programma dat Projekta uitvoerde in opdracht van de presidentiële commissie “Kinder- en adolescentenbeleid”, voor verbetering van de leefomstandigheden van jongeren in Moengo en Sophia’s Lust.

Het verschil met het voorbeeld in Nickerie was dat nu rechthebbenden (de jongeren) én plichtdragende (basisorganisaties) werden versterkt, samen met de lokale en de nationale overheid.

Er werd geïnvesteerd in verschillende soorten capaciteit en de jongeren werden betrokken bij de ontwikkeling. Tijdens een ronde-tafelbijeenkomst werden planning (dienstverleners) en wensen (jongeren) op elkaar afgestemd wat resulteerde in een actieplan. De uitvoering daarvan werd weer door de jongeren in de gaten gehouden. Bij evaluatie bleek dat er bijna 60% meer actie was geweest voor jongeren dan in de jaren daarvoor. Dan is de vraag hoe je dit naar een groter niveau tilt, hoe bestendig je het? Nadat de commissie het systeem overdroeg aan de overheid viel het grotendeels in elkaar wegens veranderende beleidsinzichten en mensen.

Dit alles betreft het werken op gemeenschapsniveau. Maar de onderliggende problemen waar we als land mee kampen los je hiermee niet op.

Er zijn volgens Projekta - naast andere ernstige problematieken - twee fundamentele bedreigingen voor het land:

1. een falende overheid die haar plichten jegens haar burgers niet nakomt;
2. een groeiende maatschappelijke ongelijkheid.

Hierbij kun je je als maatschappelijk middenveld niet alleen richten op particuliere noden van een persoon, doelgroep of gemeenschap en dan komt de vraag wat dan wel de rol is van het maatschappelijk middenveld, de civil society.

De centrale vraag is: wat voor samenleving willen we zijn? Wat is het uiteindelijke doel van onze inspanningen? Het beleid en vele mensen zeggen ‘ontwikkeling’ maar Projekta zegt: het doel van onze inspanningen is een rechtvaardige, inclusieve samenleving, een samenleving waar de waardigheid van mensen, alle mensen, op de eerste plaats komt. Waar de beleving van mensenrechten het uitgangspunt is van het handelen van iedereen: de staat, wijzelf, het bedrijfsleven, iedereen. Dit is wat Projekta in de praktijk probeert te brengen en wat ook het uitgangspunt is van BINI, het Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur waarvoor Projekta in 2015 het voortouw nam. De inclusieve, mensenrechtengerichte samenleving vereist evenwicht tussen de overheid, het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld. Het woord is dus aan de burgersamenleving ‘to step up’.

Momenteel heerst in Suriname het primaat van de politieke partij wat weerslag heeft op het werk van ngo’s en op burgers. Maar we zijn niet alleen slachtoffers van de verpolitiserings van onze samenleving, we staan het ook toe (als het ons goed uitkomt). Er is een groeiende schizofrenie: enerzijds het bewieroken van Mama Sranan, en tegelijkertijd proberen we van alles om onder onze burgerplichten uit te komen. We eisen van alles maar gaan creatief om met belastingafdrachten. We geven af op de klantvriendelijkheid, maar schuiven wel graag een biljetje door voor gunsten. We verguizen de graaicultuur van de politici, maar vragen gerust percelen aan, ook al verdienen we genoeg om er een te kopen.

Deze disconnectie tussen denken en doen ontstaat door de politieke cultuur en het falen van de staat en is een vicieuze cirkel. Burgers denken: wat zij kunnen, kan ik ook: ‘gaming the system’ want ‘the system does not work for me’.

Het primaat van de politieke partij resulteert er ook in dat leiderschap in Suriname synoniem is aan *politiek* leiderschap, en verandering als iets dat alleen via politieke wegen bewerkstelligd kan worden.

Een sterk maatschappelijk middenveld heeft als belangrijkste taak te fungeren als countervailing power om de macht van de staat te controleren. Civil society moet politieke en civiele rechten beschermen en actieve politieke participatie van burgers mogelijk maken. Dit betreft inspraak in besluiten die iemands leven bepalen.

De civil society in Suriname moet ook werken aan bevordering van openbaarheid van bestuur, corruptiepreventie. Civil society moet burgerschap promoten en helpen ontwikkelen (mensen leren wat het betekent om burger te zijn van een democratische rechtsstaat en wat respect voor mensenrechten is). Waarden als tolerantie, compromissen sluiten, respect voor de mening van anderen, besluitvorming met inachtneming van minderheden zijn capaciteiten die binnen een goede ngo als leidraad van werken. Daardoor kunnen ngo's een kweekvijver zijn van toekomstige maatschappelijke en politieke leiders.

Civil society is niet tegen de staat of de politiek. Vanuit de rechtenbenadering is het juist ook haar taak om staat, overheid, regering te helpen om aan haar plichten te voldoen door effectiever en inclusiever te worden.

De ngo's gezamenlijk vormen de basis van de civil society, elk vanuit de eigen identiteit en werkgebied. Projekta zet sterk in op het bouwen en onderhouden van netwerken. In het ideale geval met een directe link tussen grassroots-organisaties en ngo-werk.

Er is onderscheid tussen de rollen die verschillende typen organisaties van het maatschappelijk middenveld kunnen spelen, afhankelijk van capaciteit, identiteit en missie.

Alleen door een sterke civil society zal Suriname in staat zijn te herstellen van terugvallen in de democratische rechtstaat: een sterke civil society maakt een weerbare samenleving.

Statements

Hans Lim A Po

Toen de ngo's 25 jaar geleden hun doelstellingen formuleerden, zag de wereld er nog heel anders uit. Twee ondeugden teisterden de wereld van vandaag, namelijk individualisme en materialisme. Als je nu praat over de taken van het maatschappelijk middenveld kun je daar niet omheen. We zijn tegenwoordig solitair in plaats van solidair. En qua materialisme worden we gedreven door 'greed' en niet door 'just feed'. Dit wordt veroorzaakt door twee, schijnbaar tegenstrijdige, globale ontwikkelingen. Ten eerste is de wereld open geworden, de globalisatie, maar ook is onze wereld verborgen geworden. De criminele wereld, de 'covered world', staat naast de open wereld en hierbinnen drijven de twee krachten hoe het verder moet.

In de theorie over civilisatie maakt men een onderscheid tussen drie dimensies:

1. De beleving van tijd en ruimte. Deze is tegenwoordig anders dan 25 jaar geleden. Denk alleen al aan de mogelijkheden van mobiele telefonie: nu kun je iemand aan de andere kant niet alleen spreken maar ook zien.
2. De intensiteit van het sociale contact. Kenmerkend voor de civilisatie en 'minder geciviliseerde landen' is dat dat veel minder is.
3. De spirituele en materiële beleving en betrokkenheid van mensen. We zien een duidelijke terugval van de spirituele beleving en een duidelijke versterking van de materiële beleving.

Dat heeft twee belangrijke gevolgen:

1. The lack of agency. We hebben geen politieke leiders in de wereld die public service verlenen. dit komt door de 'greed', een gebrek aan besef dat ze er zijn 'to serve the common good'.
2. Een gebrek aan vertrouwen tussen mensen onderling en tussen burgers en overheid.

Dit is de wereld waarin we moeten opereren. Dhr. Lim A Po heeft geen antwoord hoe we dat moeten doen maar hij wil enkele dingen meegeven om met individualisme en materialisme om te gaan.

1. Instituten. Vroeger - en ook nu nog - werd gezegd dat Suriname een van de 17 rijkste landen was, op basis van natuur, goud enz. Maar men vraagt zich niet af hoe het met de rechtstaat, de instituten, zit en of dat niet bepalend is voor de rijkdom van een land. Dat geldt voor het gezin en elk ander deel van de samenleving, de instituten.

2. Sustainability. We moeten verder denken dan alleen maar morgen. We worden gedwongen tot steeds sneller en minder, onze tijdsbeleving wordt alsmaar korter. Niet de klok (clockwise) zegt ons nog iets maar de dingen die we doen (eventwise).
3. Ngo's moeten zich niet meer concentreren op emancipatie maar op identiteit: wie ben ik, wie wil ik zijn en waar wil ik naartoe. Het maatschappelijk middenveld zou die vraag centraal moeten stellen. Dit is een lacune die we na 25 jaar niet hebben kunnen opvullen.

Maggie Schmeitz

Mw. Schmeitz haakt aan bij het begrip 'weerbaarheid', wat bedoelen we ermee en hoe weerbaar zijn we zelf. Verder: in hoeverre zijn ngo's, zowel de organisaties die binnen de eigen gemeenschap werken als de organisaties die van buitenaf een rol spelen, zich ervan bewust dat ze onderdeel zijn van de dominante cultuur. De tendens in de cultuur is nog steeds als je ergens gaat werken: praat niet te veel, val niet te veel op, maak geen vijanden. We worden gevoed met 'ongeloof in eigen kunnen' en dat we de politiek nodig hebben en dat je niet 'te veel herrie' moet maken want daar krijg je last mee. We leven nog steeds in de dominante cultuur waarin je leert dat je maar liever je mond houdt en dat je, als je herrie hebt gemaakt en er een handreiking komt, je die maar beter pakt. Ze heeft dat in een aantal ngo's waar ze gewerkt heeft, meegemaakt. Dat luidde vaak het einde van een organisatie in doordat er bijvoorbeeld ruzie kwam - zodra er geld was binnengekomen - over bijv. wie een training mocht verzorgen (of niet). We zien dit in de politiek maar we doen het in onze eigen organisaties ook. Dit werpt de vraag op hoe democratisch we eigenlijk zijn in onze eigen organisaties. Of dit dezelfde vraag is als de vraag naar identiteit waarover de heer Lim A Po sprak, weet ze niet, maar we hebben hier zelf nog een hele emancipatie in te doen.

Verder wil ze ingaan op de tagline 'Voice has no meaning if no one listens', waarmee ze het volkomen oneens is. Het is zeer belangrijk om onze 'voice' te vinden. Veel mensen in de zaal die ze kent zijn niet gestopt om zich uit te spreken ook al luisterde niemand omdat ze een overtuiging hebben dat dingen moeten veranderen. De 'voice' is het doorzettingsvermogen, de identiteit die uitdrukt waar een ngo voor staat. Ook al krijgen we iets aangeboden, een directeurspost of een stuk grond, het haalt onze eisen niet weg. We blijven staan waar we voor staan en je moet niet bang zijn een roepende in de woestijn te zijn. We weten dat sommige processen heel lang kunnen duren en we weten waar we voor staan. De tagline van mw. Schmeitz zou zijn 'Speak your truth even if your voice shakes'.

Max Ooft

Het is moeilijk om als laatste te spreken, vooral omdat er zoveel door zijn hoofd gaat na alles wat er gezegd is. Hij sluit aan bij de opmerking van mw. Schmeitz dat je roependen in de woestijn nodig hebt. Erkenning van de grondenrechten bijvoorbeeld, wat een zeer moeilijk issue is, *moet* gedaan worden. En niet alleen zitten er roependen in de zaal, ze zijn ook in de dorpen. En al zijn de grondenrechten nog niet erkend, het zit er wel aan te komen. Het is het werk van de roependen in de woestijn die uiteindelijk toch gehoord werden.

De civil society's zijn niet per se de ngo's. Ngo's zijn rechtspersonen en net als alle personen verschillend zijn, zijn ngo's dat ook. Je kunt ze niet over één kam scheren. Dit en het al dan niet kunnen vertrouwen, spelen een rol bij het al dan niet samenwerken. De ene ngo doet goed werk, de andere niet. De ene ngo is echt bezig anderen te helpen, de andere werkt vooral voor zichzelf. Het maatschappelijk middenveld is groter dan de civil society. Inheemse en tribale volken zijn volken en geen ngo's of gemeenschapsorganisaties. De Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS), waar de heer Ooft werkzaam is, is het gezagsorgaan van de inheemse volken in Suriname. Het heet weliswaar vereniging maar het is een traditioneel gezagsorgaan, gebaseerd op collectiviteit. Terugkomend op dekolonisatie: we hebben de koloniale wetgeving overgenomen en zijn in de dominante wetgeving doorgeslagen, waarbij traditionele gezagssystemen en traditionele besluitvorming niet zijn opgenomen. De dorpen in het binnenland vechten met een systeem dat niet werkt, niet bekend is en niet is aangepast. In Suriname zijn twee systemen: het officieel erkende systeem en het traditionele systeem. Het traditionele systeem zit onder het juk van het dominante systeem en daar moet je tegen vechten. De universele mensenrechten bieden de kans bij een hof voor de mensenrechten het gevoel voor eigendom aan te kaarten. Waarom moet dat individueel

geregeld worden terwijl dat voor de inheemsen collectief is en men een titel wil op de collectieve grond. In Suriname kan dat niet omdat het gedomineerd wordt door het koloniale systeem van individualisme.

VIDS is dus geen ngo maar maakt deel uit van het maatschappelijk middenveld en als gezagsorgaan ook van de overheid. VIDS en overheid zouden samen moeten optrekken.

Het grootste punt dat de heer Ooft wil maken is dat we een kritieke massa nodig hebben. In de sociale wetenschappen is het bekend dat je pas sociale beweging krijgt als je de nodige massa achter je hebt. Hoe groot die massa moet zijn hangt af van het te bereiken doel.

We moeten die kritieke massa maken en daarom zijn de stemmen van de civil society en ngo's zo belangrijk. We moeten een omschakeling maken van apathie naar betrokkenheid, van stilzwijgen naar voor je mening uitkomen en ervoor opkomen, van ik-denken naar wij-denken. We moeten naar inspirerend leiderschap, geen 'bazen', maar een bottom-up én top-down benadering die elkaar bereiken. En er is moed nodig, mensen die op de voorgrond durven te treden om die massa te mobiliseren. Dat is een van de grootste rollen van de civil society: kom in beweging, laat je zien, spreek je uit en vecht voor je recht.

Discussie panel

Mw. Ganga vraagt de heer Lim A Po een toelichting te geven op hetgeen hij zei over identiteit en emancipatie, mede gezien een recent gevoerde discussie over identity politics. Verder merkt ze op dat je inderdaad in de woestijn kunt gaan staan roepen maar dat ze liever heeft dat er iets verandert. Ze wil gehoord worden en als dat niet zo is, dan moet ze iets anders gaan doen. Tenslotte: ze is het met alle drie de panelleden eens dat het intrinsieke wantrouwen waarmee we worden opgevoed een probleem is. Ze kan er niet mee omgaan en ze weet er geen oplossing voor. Het gaat door in de nieuwe generatie. Het is moeilijk om hen te zeggen dat je hulp mag vragen, dat je mag falen en dat niet iedereen probeert je ten gronde te richten. Als je zelf zo niet bent, is dat heel moeilijk te begrijpen. De heer Lim A Po licht toe dat identity politics momenteel wordt afgewezen omdat het gedreven is door het idee dat bepaalde groepen moeten worden geëmancipeerd. Emancipatie is echter niet genoeg. In het beste geval zegt het wie je bent. Identiteit betekent wie je wil worden. Suriname is bij haar onafhankelijkheid in 1975 geëmancipeerd maar er is nooit discussie gevoerd over wie we willen worden. Ngo's hebben naast hun emancipatorische taak om voor rechten, gelijkheid en vrijheid en dergelijke te zorgen ook de taak om de mensen in hun land de vraag te stellen 'wie willen jullie worden'. Dat moet het accent zijn voor de ngo's, om een appellerende en mobiliserende kracht te hebben in de toekomst.

Mw. Ganga vat het als volgt samen: we moeten niet alleen willen beter maken wat fout zit maar ook visie en hoop kunnen promoten en mobiliseren rondom common ideas. Ze is het helemaal eens met de heer Lim A Po.

Discussie zaal

(De nu volgende discussie is deels niet of nauwelijks verstaanbaar door een steeds haperende microfoon.)

De heer Henk Redmond wil van mw. Ganga en mw. Schmeitz weten wat ze een volgende keer anders zouden doen, hoe ze zouden opschalen. Mw. Ganga heeft er geen direct antwoord op. Projekta puzzelt hier nog mee. Het gaat erom wat de basis is van het probleem, namelijk de manier waarop je bestuurd wordt en de politieke cultuur. En hoe je het ook wendt of keert, de burgersamenleving, de ngo's en anderen kunnen het werk niet alleen doen, anders hebben we geen land, geen staat. 'Scaling up is not my job'. Ngo's kunnen experimenteren omdat ze meer bewegingsvrijheid hebben dan de overheid en dan kunnen overdragen aan grotere entiteiten. Ngo's kunnen alleen opschalen als ze het budget van de overheid zouden hebben maar ze wil dat budget niet omdat de ngo's niet de primaire plichtdrager zijn. De overheid heeft haar taken en het moet niet zo zijn dat ngo's en anderen het werk van de overheid overnemen.

De heer Redmond vult zijn vraag aan: is het maatschappelijk middenveld de afgelopen 25 jaar toegenomen of afgenomen.

In 2008 heeft Projekta een capacity-studie gedaan voor de UNDP naar overheid en private sector. Wat bleek: gebrek aan vertrouwen was het grootste probleem in de private sector.

Van de 35 ngo's die ten tijde van het onderzoek actief waren, bestaan er 20 niet meer en veel anderen zijn kleiner geworden. Om de vraag te beantwoorden moet je eerst vaststellen wat je onder maatschappelijk middenveld verstaat. Kijkend naar ngo's is het kleiner geworden maar als je kijkt naar de organisatiegraad van de mensen dan is het groter geworden.

Het gaat de heer Redmond niet om de numerieke gegevens, hij bedoelt de vraag in overdrachtelijke zin. Als hij jongeren spreekt ziet hij een veel grotere identificatie met de staat en de partij. In dat opzicht ziet hij juist een verkleining van het maatschappelijk middenveld. De focus van jongeren is niet zozeer een studie volgen als wel geld verdienen. In termen van ideologie is het maatschappelijk middenveld kleiner geworden. Mw. Ganga is dit met hem eens.

Mw. Schmeitz wil terug naar de vraag van de heer Redmond: als we gemeenschappen of organisaties in gemeenschappen willen ondersteunen, zetten we misschien soms teveel in met nationale en internationale netwerken. Misschien slaan we stappen over in het lokale proces. Als we transnationale projecten doen, vanuit het centrum een project uitvoeren in het binnenland of de districten, dan nemen we alle resources mee. Soms overladen we mensen met onze resources. Hiermee komt ze terug op het vinden van je eigen stem. Als lokale organisatie moet je weten wie je lokale netwerk is: wie heb je nodig, wie geeft toestemming, wie geef je een rol, wie gaat dwarsliggen enz.

Bij gemeenschapsprojecten vergeten we als ngo vaak dat we deel uitmaken van een groter geheel. In het succes schieten de ngo's soms door en raken ze teleurgesteld als de structuur eromheen niet onder de indruk is. Daarom moet je doorzettingsvermogen hebben, je moet een volgende stap zetten. Als je bijvoorbeeld de lokale gemeenschap enthousiast hebt gekregen en hebt gemobiliseerd maar de dc wil niet of zegt dat de overheid niet wil, dan kun je ze daar niet mee laten weggelaten. De dc, de districtsraden en de regioraden zijn ook plichtdragers. We moeten geen genoegen nemen met gebrek aan medewerking of 'de overheid wil niet'. We moeten analyseren wat het probleem is en niet te snel stoppen.

De heer Stanley Betterson feliciteert de organisaties met dit initiatief en ziet dit als de start van een nieuwe episode. Hij vraagt aan iedereen 'hoe nu verder' en wel in relatie tot de politiek. Hij is hier vandaag geen pleitbezorger van de politiek maar zoals mw. Ganga in haar presentatie heeft gezegd zijn we allemaal onderdeel van het systeem. Als je een systeem wil veranderen is het goed om van buitenaf trainingen te verzorgen maar het lukt niet alleen daardoor, het moet juist van binnenuit. Hij wil niet zeggen dat iedereen dan maar lid moet worden van een politieke partij, maar hij is het eens met wat mw. Schmeitz zei, namelijk dat we het te makkelijk over ons heen laten komen. Hij heeft veel ervaring met ngo's en weet wat er reilt en zeilt. En wat we ook zeggen en denken, we moeten verder. *Terzijde: mw. Tjon Sie Fat heet de minister van Onderwijs, wetenschappen en cultuur, mw. Lilian Ferrier van harte welkom.*

De heer Betterson vervolgt: politici komen niet van Mars. Ze zijn deel van de samenleving. Hij gaat ervan uit dat iedereen hetzelfde nastreeft wat betreft de verdere ontwikkeling van het land. We hebben allemaal onze doelen die we willen realiseren. De vraag blijft hoe we verder willen, zijn er ideeën in het panel hoe we verder willen. We moeten niet klagen of naar binnen staren.

De heer Ooft zegt geen toverformule te hebben. Meer mensen moeten praten en voor hun mening uitkomen: opstaan, organiseren en bundelen. We zitten in een systeem en een systeem verandert niet van de ene op de andere dag. We hebben mensen nodig - hij constateert verheugd dat er vandaag veel jonge mensen aanwezig zijn - die er hun schouders onder willen zetten want anders verandert er niets.

Een tweede punt waar de heer Ooft op wil ingaan is 'empowerment' waar vandaag al veel over is gesproken: geef mensen niet alleen kracht (capaciteit) maar ook macht. Civil society-organisaties inclusief de ngo's zouden meer moeten focussen op macht. Pas als je macht hebt kun je eisen stellen, meepraten en meebeslissen. Je kunt ontwikkeling niet brengen, ontwikkeling wordt gemaakt en daarvoor moet je kracht en macht hebben. Dat is empowerment. Capaciteitsversterking is een deel

van empowerment en omvat veel meer dan alleen trainingen geven. Het omvat ook bestuursystemen, toegang tot informatie, transport, communicatie e.d.

Soms heb je een goed idee of wil je helpen - dat is ook een vorm van capaciteit - maar komt er geen respons vanuit de gemeenschap of speelt er een vorm van discriminatie waardoor mensen niet durven te praten: angst dat er wordt gezegd dat je iets stoms zegt. Ook gebrek aan informatie kan een rol spelen waardoor je iets misschien niet weet. Ook dit zijn capaciteitsissues. Het ongeloof in eigen kunnen, wordt soms bijna aangeleerd. Ook dit heeft te maken met het systeem. Daarom is verandering alleen mogelijk met kritieke massa.

De heer Lim A Po onderstreept nogmaals dat we moeten ophouden met emancipatie alleen, maar moeten praten over identiteit. Dat is wat zijns inziens mobiliseert. Maar, zo zegt de heer Ooft, dat is het onderwerp, praten alleen is niet waar het om gaat.

Mw. Ganga wil weten hoe we kritieke massa kunnen maken.

Volgens de heer Ooft maak je kritieke massa als je een mobiliserende boodschap hebt. Praten over emancipatie heeft veel van zijn mobiliserende kracht verloren. De discussie over identiteit, wie willen we zijn en wat willen we worden, creëert identiteit en daarmee kritieke massa.

Mw. Ganga vraagt of het aanzwengelen van die discussie voldoende is om een weerwoord te zijn voor materialisme en individualisme. Nee, zegt de heer Lim A Po, het is geen weerwoord voor materialisme en individualisme maar door te praten over identiteit houd je de mensen wel een spiegel voor. Praten over identiteit vraagt om zelfreflectie: waarom wil men 3 auto's, waarom wil men 6 porties. En dat is wat we nodig hebben omdat we dat nooit hebben gedaan. We zijn al 25 jaar bezig met bevrijding maar dat betekent nog niet dat mensen weten wie ze willen zijn. Dit is wereldwijd de volgende stap waarin ngo's / het maatschappelijk middenveld de beste rol kunnen / kan vervullen.

De heer Kenswil wil graag de volgende observatie inbrengen die hij de afgelopen jaren in ondernemerschap heeft gedaan: de private sector wil de koek verdelen en social entrepreneurs willen de koek vergroten. Het probleem dat we in Suriname zien is als een glas vuil water waar je niet aan mag komen maar dat je schoon moet maken. Daarvoor moet je er een hele hoop schoon water in gooien. De civil society kan daarvoor zorgen. In dat proces verlies je schoon water en daar moeten we mee leren omgaan. Mensen die willen helpen het proces te veranderen moeten schoon water blijven gooien. We moeten vanuit business nog sterker én meer én samen kijken hoe de civil society werkt. Mw. Tjon Sie Fat veronderstelt dat mw. Ketwaru ook een filter wil aanschaffen voor dat vuile water.

Mw. Ketwaru wil van de heer Lim A Po weten wat de samenhang is tussen identiteitsvorming en natievorming. Waar moet je beginnen, gezien de ernstige verzuiling van ons land? Kijk naar de politiek en de (religieuze) belangengroepen. Ze vraagt of we elkaar zullen gaan vinden. Er is over natievorming gesproken maar het zijn discussies die komen en gaan omdat het grootste deel van de bevolking niet is geïnteresseerd. Dit vraagstuk is zo omvangrijk dat het nog complexer is dan armoede en armoedebestrijding. Welke rol is er weggelegd voor de onderwijssector?

De heer Lim A Po vindt dit een boeiende vraag. Er is veel gesproken over de relatie etniciteit, identiteit en nationbuilding. Identiteit is een veel betere invalshoek voor bijvoorbeeld het probleem van de inheemsen. Nationbuilding kan niet rechtstreeks vanuit etniciteit aangepakt worden, identiteit zit daar tussen. Identiteit is waar je vandaan komt. Je kunt niet zomaar van een plurale samenleving in nationbuilding stappen. Dit is een fout die in het verleden is gemaakt waarbij werd vastgehouden aan etniciteit en etniciteit werd gekoppeld aan identiteit. Identiteit echter overstijgt etniciteit.

De heer Redmond wil van de heer Lim A Po weten hoe servant leadership, wat hij eerder noemde, er uit zou moeten zien? Welke competenties hebben ze en welke rolmodellen kennen we in onze samenleving?

De heer Lim A Po antwoordt dat hij heeft gesproken over service value en service leadership en dat betekent het gemeenschappelijk belang dienen. Het gemeenschappelijk belang is een normatieve definiëring van de rechten van mensen ten opzichte van de staat, ten opzichte van elkaar en van de verplichtingen van de staat. Dat brengt hem bij identiteit en bij dienstbaarheid en bij de vraag of de politicus weet wat hij verplicht is ten opzichte van de samenleving, wat die samenleving wil?

Hij denkt dat we die figuren buiten de politiek moeten zoeken. We hebben een open wereld gekregen door globalisatie en een covered wereld, die volledig gecriminaliseerd is en wie éénmaal is gecriminaliseerd, kan niet meer helpen. Het maatschappelijk middenveld kan een grote rol spelen omdat het niet gecontamineerd is met het nare 'greed' en nare vormen van individualisme.

De heer Ooft is er ook voorstander van om uit te gaan van identiteit maar niet in de zin van identiteitspolitiek. Zijn antwoord op de vraag van mw. Ketwaru over natiebuiding is, dat dat pas mogelijk is als alle identiteiten gelijkwaardig zijn en dat iedereen mensenrechten op dezelfde gelijkwaardige manier en op gelijkwaardig niveau kan beleven vanuit de eigen identiteit. Pas als identiteiten gelijkwaardig zijn, kunnen we over een natie spreken en dan maakt het niet uit of het wel of niet etnische groepen zijn, zolang iedereen binnen die groep dezelfde waardigheid heeft. Dan is de natie bijna een vanzelfsprekendheid. Hij is het er dus helemaal eens dat we moeten werken aan versterking en gelijke waardering van identiteiten.

Mw. Ganga licht toe dat wat hier besproken wordt, is opgenomen in het 'Uitgangsdokument' van het burgerinitiatief voor participatie en goed bestuur (BINI) waaraan ze met o.a. de heren Lim A Po en Ooft heeft gewerkt. Ze is het dus volkomen met de panelleden eens.

Terugkomend op hetgeen de heer Betterson zei, meldt mw. Ganga dat geen van de gastorganisaties van het seminar een indicatie heeft gegeven om na dit seminar een vervolg te organiseren. Het nut, de bedoeling van dit seminar is om gedachten en ideeën uit te wisselen en een inspiratiebron te zijn voor de organisaties zelf. De ngo's hebben vandaag willen praten over hun werk en wat ze geleerd hebben en in discussie willen gaan in de wetenschap dat ze het allemaal nog niet weten.

Mw. Schmeitz stelt dat er bepaalde ngo's zijn die er de komende 25, 50 jaar ook nog zullen zijn maar dat er daarnaast een andere interessante ontwikkeling is. Ze volgt discussies op Facebook waarmee ze het lang niet altijd mee eens is. Er worden tenenkrommende dingen gezegd maar deze zijn wel belangrijk omdat ze niet worden versluierd door diplomatie en blijk geven van de ideeën en gevoelens die spelen in de samenleving. Ook zie je dat de verzuiling verschuift. Etniciteit is een facet van identiteit, net als het behoren bij een partij of een groep een deel is van de identiteit en die alle redelijkheid kan wegvagen. Dit is bijna tribaal. In een boek van Karen Armstrong over empathie, schrijft deze dat het de grootste uitdaging van de mens is om over tribalisme heen te komen, om het niet altijd eens te zijn met je 'broeder'. Individualiteit geeft ruimte voor eigen meningen en ideeën. Pratend over empathie moet je kijken wat het individu interesseert. Als ze niet gegrepen worden door zaken die het collectief aangaan, moeten ze misschien met de neus gedrukt worden op de onderliggende afhankelijkheid binnen de samenleving. Je bent van zoveel mensen afhankelijk, we zijn allemaal kleine radertjes in de samenleving en we kunnen ons niet veroorloven dat er radertjes uitvallen. Als we dat bewustzijn kunnen triggeren, zou dat een flinke stap vooruit zijn. Het gaat er niet om om een beroep te doen op iemands sociaal gevoel maar wel op het gezonde verstand. Alles staat of valt met het bewustzijn van je rol in de samenleving en die ketting is net zo zwak als de zwakste schakel.

Mw. Ferrier geeft aan dat ze zelf uit de ngo-wereld komt. Als je als ngo de moed hebt om innovatief te zijn, om zaken aan te pakken die internationaal spelen, als je een visie ontwikkelt over wat je wil bereiken, dan kom je op bepaald niveau en dan komen er uitdagingen. Ze is minister geworden omdat heel veel waarover we nu praten te maken heeft met wat je kinderen meegeeft. We hebben onze kinderen decennia lang afgeleerd om kritisch te zijn en een eigen mening te hebben. Als minister heb je de ruimte om de bewustwording over je Surinaamse nationaliteit en wat dat betekent te bevorderen: respect opbrengen voor jezelf, de ander en je omgeving, en trots te zijn op je land. Deze onderwerpen worden binnen het onderwijs niet meer aangepakt. Dit is een van de zaken die ze als minister voorop heeft gezet.

Wat betreft de veerkracht, zegt ze, dat elke ngo doorgaat en er weer bovenop komt als je maar de moed hebt om je uit te spreken en standpunten in te nemen en samen kijkt waar je naar toe wilt en met wie je daar komt. Je zult veel mensen ontmoeten die aan die kant staan want het is veel makkelijker om aan de kant te staan en kritiek te hebben of om altijd hetzelfde te doen. Ngo's moeten

veel meer kijken naar wat de uitdagingen zijn en hoe daar invulling aan wordt gegeven. Zelfreflectie, aanpakken en innovatie zijn daarbij erg belangrijk. Het moet en het kan anders. Ze feliciteert de jubilerende ngo's.

Mw. Ganga sprak eerder over Moengo. De minister was toen voorzitter van de presidentiele werkgroep en had in dat kader voorgesteld om nieuwe dingen uit te proberen met als basis de mensenrechten. Men dacht dat mensen zouden zeggen dat ze gek waren omdat het een ingewikkeld en langdurig proces was maar het heeft toen gewerkt en het werkt nog steeds!

De heer Jabini merkt op dat we heel vaak uitgaan van een zekere vanzelfsprekendheid, maar het gaat niet altijd automatisch. De civil society heeft een belangrijke rol in de samenleving maar moet gericht zijn op het versterken van de samenleving in zijn geheel. Als je bijvoorbeeld opkomt voor kinderen in moeilijke situaties bereik je in een aantal jaren misschien 500 kinderen en kun je hun levens positief beïnvloeden maar de andere 200.000 kinderen hebben dat dan gemist.

Zelfs als er een goede, sterke civil society is, is dat nog altijd geen garantie dat alles doorwerkt in de gehele samenleving. De overheid heeft dan de taak om de noodzakelijke middelen beschikbaar te stellen.

Mw. Ganga attendeert erop dat ze, sprekend over de weerbare samenleving uit de titel van haar inleiding, het er niet over heeft gehad dat het individuele werk van de individuele ngo's zullen leiden tot die weerbare samenleving maar juist over het samengaan van degenen die opereren in de publieke samenleving. Pas dan heb je het over civil society. Eén ngo is geen civil society. Ook benadrukt ze nogmaals dat de ngo's niet de primaire plichtdragers zijn ook al doen ze het werk wel. Dat onderscheid zal ze altijd blijven benadrukken.

Mw. Tjon Sie Fat wil benadrukken wat de ngo's wel kunnen doen, zoals dat bijvoorbeeld is gebeurd in Moengo, Sophia's Lust en Nickerie. Individuele activiteiten en initiatieven zijn vaak om dingen uit te proberen en als dat succesvol blijkt, kunnen ze worden overgedragen aan de primaire plichtdrager. We moeten ons juist zorgen maken dat zaken niet verder gaan.

Mw. Ketwaru merkt op dat we steeds bij deze discussie terecht komen en vraagt hoe 'buiten' onze rol ziet. Heeft het zin door te gaan al ben je roepende in de woestijn. Haar conclusie is dat onze rol belangrijk is *naast* de overheid en naast de private sector. De sustainable development goals (sdg's) vragen om publiek-privaat partnership. Probleem is het gebrek aan continuïteit. Zelfs bij de overheid heeft men tegenwoordig geen pennen meer, geen papier en geen geld. Hoe, zo vraagt ze, wil je met de weinige donormiddelen die er zijn naar schaalvergroting gaan. We werken aan pilots, aan reproduceerbare modellen in de hoop dat anderen het gaan overnemen. Het is niet het doel van de ngo's om problemen in heel Suriname op te lossen. Daarvoor heb je de overheid.

De heer Van Kanten meent dat de ngo's met hun beperkte tijd en hun beperkte middelen moeten nadenken hoe ze hun impact kunnen vergroten. Hij heeft het gevoel dat we veel praten maar nauwelijks vooruit komen.

Mw. Deel vindt identiteit heel belangrijk. Ze gelooft in 'making people listen'. De civil society is een sterke poot in de samenleving. Er kan veel gebeuren dat demotiverend werkt. Ze was laatst op een meeting waar iemand aanhaalde dat je politici e.d. moet *laten* luisteren. Die persoon verwees naar Argentinië waar via de social media de advocacy voor zaken zo wordt versterkt dat de politiek geen andere keus meer heeft dan er rekening mee te houden en het op te pakken omdat ze bij een volgende verkiezing natuurlijk weer stemmen willen hebben.

Mw Ganga verwijst, refererend aan wat de heer Van Kanten zei, naar een capacity studie uit 2008 voor wie wil weten welke rollen ngo's hebben, wat mensen verwachten, hoe ze werken, wat zijn ngo's e.a.

De studie zou opnieuw gedaan moeten/kunnen worden.

Bij ngo's geldt ruimte = tijd = geld en daarvan hangt af of je iemand kunt inzetten voor zo een studie.

Uit allerlei studies (check Google) blijkt dat Suriname nauwelijks verschilt van andere landen wat betreft de ontwikkeling van ngo's en de rol van civil society.

Ook wijst ze erop dat buiten de zaal folders beschikbaar zijn van BINI, een groep van organisaties en individuen die een mensenrechtenbenadering, een inclusieve samenleving en goed bestuur voorstaan. Iedereen kan zich aansluiten mits men zich conformeert aan de principes van BINI waarover lang en breed is gediscussieerd. Als BINI iets wil uitdragen, dan moeten de leden er zelf ook in geloven. Het vraagt niet veel tijd. Er wordt nu gestart met de ontwikkeling van een visie op wat voor soort land we willen zijn met het oog op de verkiezingen. Ze nodigt belangstellenden van harte uit om de folders te nemen. Er wordt thematisch gewerkt: rechtsstaat, mensenrechten, bestuur, rechten van inheemse en tribale volken, kinderrechten, vrouwenrechten enz. Er is wel een ballotage, niet om vervelend te doen maar omdat de groep door schade en schande wijs is geworden. Je kunt namelijk niet alle kanten uit.

De laatste vraag wordt gegund aan mw. Parahoe. Ze feliciteert de drie ngo's met het seminar dat veel informatie en reflectie biedt. Kijkend naar de successen die de ngo's willen en moeten boeken, vraagt ze zich af waar de taak ligt van de ngo's om de zwakke instituties die ze hebben geïdentificeerd bij de overheid - het panel heeft erover gesproken - te helpen versterken. Als voorbeeld noemt ze het luisteren naar de gemeenschappen om vandaaruit verder te ontwikkelen wat men ambieert en projectvoorstellen te ontwikkelen. Maar ook herkennen wat de nationale beleidsstrategieën zijn, welke potenties en bedreigingen afkomen op de gemeenschap. Zien de ngo's een verdere rol voor zich geformuleerd waarin ze de perfecte match proberen te vinden om lokale aspiraties te 'joinen' met nationale beleidsstrategieën in de komende periode.

De heer Lim A Po heeft een bepaalde visie op instituten. Instituten zijn organisaties met een complex van normen eromheen die die organisaties regeren, zowel interne als externe. De zwakte van instituten bij de overheid is vooral een gevolg van krachten van buiten die instituten, met name politieke krachten. De ngo's moeten heel erg de nadruk leggen op normbesef: de rechtstaat en gelijke rechten. Voor burgers hun burgerschapsrechten en -plichten. En binnen de overheid de verplichting om de integriteit van het instituut te respecteren en niet aan te tasten. Daar ligt z.i. de zwakte van de instituten. De vraag is hoe je dit moet aanpakken. Dit is een universeel probleem.

De heer Ooft herhaalt nog maar eens: je moet een kritieke massa maken en dat begint bij kinderen, bij de basis. Misschien heeft niemand die bewuste investering gemaakt in kritische kinderen die durven te spreken en hun rechten kennen en daar voor opkomen. Het moet een verandering van het systeem zijn en dat kan niet gedaan worden door ngo's alleen. Het is een systeem en een systeem kun je alleen veranderen door een revolutie of door een langzaam proces van verandering.

Mw. Tjon Sie Fat ziet hier een hele nieuwe discussie in het verschiet namelijk hoe we moeten omgaan met onze kinderen en ons onderwijs. De heer Lim A Po bevestigt dit en ook mw. Ganga is het hier zeer mee eens. De ngo's, zo zegt de heer Lim A Po nog, moeten werken aan de bewustwording hierover.

Mw. Tjon Sie Fat geeft aan dat deze dag voor de ngo's een moment van reflectie en discussie is geweest en dat verdere en diepere discussie ook een rol van de ngo's is. Een andere vraag die nu aan de orde is gekomen, is hoe we die kritieke massa gaan maken, te beginnen bij de kinderen. Ze bedankt het panel.

Mw. Ganga wil toch nog even ingaan op 'kritieke massa'. Het thema van de recente democratiemaand was de kritische burgers. Het is nu duidelijk dat deze een kritieke massa moeten worden. Scholen hebben een rol hierin. Vervolgens bedankt ze de panelleden, het publiek en iedereen die Projekta in de afgelopen jaren heeft ondersteund en nog ondersteunt, het bestuur, de voorzitter en vooral mw. Monique Essed oprichter van Projekta.

Dagafsluiting door mw. Yolanda Vonsee, bestuurslid PAS

Mw. Vonsee groet iedereen. Het is een heel spannende, levendige dag geworden waarop ze mooie woorden heeft gehoord en veel mensen heeft gezien. Ze dankt iedereen voor het meedenken. Ze heeft een aantal items opgeschreven als eenheid en waardering voor elkaar. Ze spreekt de hoop uit dat we samen met elkaar kritisch zullen doorgaan en besluit met: "dank jullie wel en tot ziens".

Mw. Tjon Sie Fat nodigt vervolgens iedereen uit voor de lunch met aansluitend een borrel om afscheid te nemen van Kansfonds.

Bijlagen

Bijlage 1 - Uitnodiging

 50 jaar	 25 jaar	 25 jaar
<h3>Uitnodiging</h3>		
Jubileumseminar PAS-PROJEKTA-BFN		
NGO's in ontwikkeling: veerkracht en groei		
Datum: Donderdag 8 november 2018		
Tijd: 9 - 15 uur (inloop en registratie 8.30 uur)		
Plaats: IGSR aula, Staatsoliegebouw, Universiteitscomplex		
Aangehecht treft u achtergrondinformatie en het concept dagprogramma. Bevestiging van deelname uiterlijk vrijdag 2 november via 3ngoseminar@gmail.com .		
Christien Naarden (directeur PAS) - Sharda Ganga (directeur PROJEKTA) - Sheila Ketwaru-Nurmohamed (directeur BFN)		
<i>Dit seminar is mede mogelijk gemaakt door Kansfonds</i>		

Bijlage 2 - Programma

Jubileumseminar PAS-PROJEKTA-BFN		
NGO's in ontwikkeling: veerkracht en groei		
Conceptprogramma		
8.00	Inloop/ registratie	Met ontbijt (sluit om 8.30)
8.30	Welkom	Dagvoorzitter (Annette Tjon Sie Fat)
	Opening	Haidi Rustfeld-Awanima (Bestuur BFN)
Blok 1. Van charitatief naar capaciteit. Gemeenschapswerk in een veranderende wereld		
8.45	Inleiding	Christien Naarden (PAS)
9.15	Paneldiscussie	Panelleden: Wilgo Koster, Tresna Pinas, Samuel Jabini, Josee Artist
10.30	Pauze	
Blok 2. Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp		
10.45	Inleiding	Sheila Ketwaru (BFN)
11.15	Paneldiscussie	Panelleden: Steven Mac Andrew, Johannes Tojo, Merselin Mai
12.30	Pauze	
Blok 3. Een sterke civil society, een weerbare samenleving		
12.45	Inleiding	Sharda Ganga (Projekta)
13.15	Paneldiscussie	Panelleden: Hans Lim a Po, Max Ooft, Maggie Schmeitz
14.30	Sluiting	Yolanda Vonsee (Bestuur PAS)
15.00	Lunch	(met naborrel t.g.v. het afscheid van het Kansfonds)
<i>Gedurende de dag zullen verschillende micro-ondernemers, verbonden aan programma's van de PAS en BFN, hun producten te koop aanbieden (o.a. kalebassen, pang'i's, sieraden van natuurlijk materiaal en podosirispread)</i>		

Bijlage 3 - Persbericht

Honderd jaar NGO-werk in Suriname is honderd jaar werken met gemeenschappen en burgers aan o.a. economische ontwikkeling, basisvoorzieningen en beleving van mensenrechten. De Pater Ahlbrinck Stichting (PAS) bestaat dit jaar 50 jaar; PROJEKTA en BFN (Bureau voor de dienstverlening aan NGO's) zijn elk 25 jaar aan het werk. De organisaties werken niet alleen aan ontwikkeling van en met gemeenschappen en burgers, ze ondergaan zelf ook een continue ontwikkeling.

Wat hebben die jaren van NGO-werk opgeleverd, en wat zijn de lessen die de organisaties gaandeweg hebben geleerd? En vooral: hoe zien zij hun werk in de toekomst? Dit zijn enkele van de vragen die zij aan de orde stellen tijdens een gezamenlijk jubileumseminar: *'NGO's in ontwikkeling: veerkracht en groei'*.

Het seminar wordt gehouden op donderdag 8 november a.s. in het IGSR auditorium (Staatsoliegebouw, Universiteitscomplex). De dag bestaat uit drie panels, waarbij steeds één van de organisaties centraal staat.

De PAS gaat in op de paradigmaverschuiving die zij moest ondergaan van 'het doen voor de doelgroep' naar een ondersteunende rol in de acties die de gemeenschap zelf bepaalt. Het principe veranderde- niet langer is de hulpbehoefendheid van de doelgroep het uitgangspunt, maar de potentie van de gemeenschap en de mensen. Dat gaat echter niet zonder slag of stoot; er was en is een enorme organisatorische veerkracht nodig om die verandering in de praktijk te brengen.

BFN richt zich op een specifiek thema binnen het gemeenschapswerk: 'Economische empowerment: van hulp naar zelfhulp'. Het werken aan de economische versterking van groepen en micro-ondernemers is een van de belangrijkste werkvelden in gemeenschapsontwikkeling. Alleen door zelf geld te verdienen kunnen gemeenschappen en mensen zelf in hun eigen ontwikkeling investeren in plaats van hulp af te wachten. De vergroting van hun economische zelfstandigheid en groei moet hen in staat stellen eigen financiële besluiten te nemen, wat vaak niet mogelijk is wanneer ze afhankelijk blijven van hulp. Dit geldt overigens ook voor NGO's.

PROJEKTA sluit de dag af met het plaatsen van NGO's in een breder perspectief: de noodzaak van een sterk maatschappelijk middenveld voor goed bestuur en een goed functionerende democratie. Door de jaren heen is het werkveld van de organisatie verbreed van vrouwenrechten en gendergelijkheid naar het bouwen en onderhouden van netwerken en het breed investeren in een sterke *civil society*. Gaandeweg is ook het besef gegroeid dat de beleving van mensenrechten aan de basis staat van duurzame ontwikkeling en dat bekwame, onafhankelijke maatschappelijke organisaties daarbij een essentiële rol vervullen.

Panelleden zijn o.a. Maggie Schmeitz, Max Ooft, Steven MacAndrew, Samuel Jabini, Johannes Tojo, Merselin Mai, Wilgo Koster, Tresna Pinas en, Josee Artist.

Deelname aan het seminar is vrij en toegankelijk voor iedereen, maar registratie vooraf is wel verplicht, want er is een beperkt aantal zitplaatsen. Registreren kan tot vrijdag 2 november via: 3ngoseminar@gmail.com.

Voor meer informatie:

Christien Naarden:	Tel. 472-995	E: christiennaarden.pas@gmail.com
Sharda Ganga:	Tel. 8570493	E: projekta@sr.net
Sheila Ketwaru-Nurmohammed:	Tel. 8870197	E: info.bureaungo@bureaungo.org

Bijlage 4 - Presentie¹

	Achternaam	Voornaam	Organisatie
1	Adi	Ariantie	B2-fase Socio
2	Amritpersad	Shereen	B2-fase Socio
3	Apai	Martha	Ministerie Regionale Ontwikkeling - AOB
4	Apinsa	Maria	Pater Ahlbrinck Stichting
5	Artist	Josée	VIDS / Kansfonds
6	Artist	Reinier	Kansfonds
7	Banwarie	Meo	Stichting Planters Rikanaumoffo eo
8	Banwarie	Mesack	Stichting Planters Rikanaumoffo eo
9	Benimadho	Dewika	B2-fase Socio
10	Berenstein	Uria	B2-fase Socio
11	Bergval	Enid	Staatsolie Corporate Communication
12	Betterson	Stanley	SRB group of companies
13	Bihari	Bihari	NIMOS
14	Boldewijn	Simona	
15	Brielle	Inessa	Adekus, master bedrijfskunde
16	Cairo	Ann	Adekus, master SDP
17	Castillion	Ione	B2-fase Socio
18	Dalger	Rachel	Ministerie van Volksgezondheid
19	Deel	Melissa	Bureau Genderaangelegenheden
20	Delvoye	Katia	Amazon Conservation Team
21	Demon	Mildred	Stichting Onderwijs der EBGs
22	Doorson-Valdink	Luzette	
23	Dorsthorst	Antonius te	Pater Ahlbrinck Stichting
24	Eduards	Brigadier	Fiti A Wan
25	Eduards	Juliette	Fiti A Wan
26	Esseboom	Mayra	CELOS
27	Essed-Fernandes	Monique	BINI
28	Ferrier	Lillian	Ministerie van Onderwijs
29	Filemon	Noel	PR Adekus
30	France	Cylene	Stichting Fonds Ontwikkeling Binnenland
31	Ganga	Sharda	Projekta
32	Gerling	Carol	Media
33	Govaard	Lucien	LGBT Platform
34	Graanoogst	J.	Stichting Rechtt. Hulp In Zorg en Aandacht
35	Graham	Orphilia	OMWO

¹ Conform de geparafeerde presentielijsten

36	Guicherit	Anne-Marie	Kansfonds - LACS
37	Hanenberg-Agard	Natasia	NSBS
38	Helstone	Anwar	CELOS
39	Helstone	Marjory	Platform Dans in Suriname
40	Hoefdraad	Melody	B2-fase Socio
41	Hulsebosch	Henriëtte	Kansfonds
42	Hulsenboom	Erna	Pater Ahlbrinck Stichting
43	Hulsman	Fatma	Stichting TANA
44	Jabini	Samuel	Panellid PAS
45	Jairam	Prithvi	Ministerie Regionale Ontwikkeling - AOB
46	Jubitana	Loreen	Bureau VIDS
47	Karwafodi	Joan	Stichting Rosalina Alfonsdorp
48	Kasanwidjojo	Mariane	Stichting VPF
49	Kasiman	Augusta	BFN
50	Kenswil	Vincent	Spang Makandra
51	Ketwaru	Sheila	BFN
52	Khodabaks	Azeez	Zr. Dankers Centrum
53	Koedjoe	Junis	Stichting Rosalina Alfonsdorp
54	Koster	Wilgo	STIBULA / Stichting Platform BO
55	Kross	Yvonne	Aangemeld via PAS
56	Leune	Marcel	BINI
57	Lewis	Nelly	Aangemeld via PAS
58	Lim A Po	Hans	Panellid Projekta
59	MacAndrew	Steve	VSB
60	Mac-Donald	Helyante	CrossedLines Advisory Services
61	Mai	Merceline	Panellid BFN
62	Malone	Haidy	UNDP-GCCA+
63	Matabhik	Janine	B2-fase Socio
64	Menig	Ciefrani	Ministerie Regionale Ontw. - Afro- Suri.Binn.
65	Mens	Paco	Nederlandse ambassade
66	Mijnals	Mireille	Student Bedrijfskunde
67	Mohangoo	Jasmine	Stichting Sari
68	Naarden	Christien	Pater Ahlbrinck Stichting
69	Naarden	Priscilla	B2-fase Socio
70	Nankoe	Santoucha	Social Development & Policy(Ms)
71	Nieuwendam	Josta	
72	Oepasie	Suraya	B2-fase Socio
73	Ooft	Max	Panellid Projekta
74	Oostelbos	Walter	Nederlandse ambassade

75	Pahalwankhan	Fara	Projekta
76	Parahoe	Minu	ACT-Suriname
77	Pelswijk	L.	Stichting The big MAC
78	Pinas	Gaimy	B2-fase Socio
79	Pinas	Jaimy	B2-fase Socio
80	Pinas	Tresna	Teke Leli
81	Pope	Florence	Aangemeld via PAS
82	Premchand	Vishal	SEMiF
83	Ramautarsing	Anand	ASFA
84	Rambaran	Anisha	B2-fase Socio
85	Ravenberg	Ruben	
86	Redmond	Henk	Father Mother figure
87	Rodjan	Sherel	Pater Ahlbrinck Stichting
88	Rustveld	Haidy	BFN
89	Sanches	Jacintha	Staatsolie Corporate Communication
90	Schmeitz	Maggie	Stichting Ultimate Purpose
91	Silos	Maureen	The Caribbean Institute
92	Smith	Thea	Surinaamse Rode Kruis
93	Soekhoe	Nisha	B2-Fase Socio
94	Soidjojo	Zuvina	B2-fase Socio
95	Soke	Ijota	VSG
96	Somo	Liefda	Stichting VPF
97	Somodikromo	July	B2-fase Socio
98	Sonai	Anuskha	Stichting Creative Talents
99	Sonneveld	Marijke	Projekta
100	Spoor	Corine	Fiti A Wan
101	Tirtosentono	Priscillia	GEF - Small Grants Program
102	Tjin A Tsoi	Patricia	Kansfonds - LACS
103	Tjon A Loi	Faisel	Unicef
104	Tjon Sie Fat	Annette	Projekta
105	Tjon-Jaw-Chong	Ylva	Pater Ahlbrinck Stichting, NAKS
106	Tojo	Johannes	Panellid BFN
107	Trustfull	Loes	SORTS
108	van der Wal	Alie	Kansfonds Nederland
109	Van Kanten	Rudi	Tropenbos Suriname
110	Verdies	Rowena	
111	Vonsee	Yolanda	Pater Ahlbrinck Stichting
112	Vries, de	Ranny	Stichting Hope Worldwide Suriname
113	Vries, de	Sabine	IMWO

114	Waterberg	Antonius	Kansfonds / LACS
115	Wens	Jeanine	B2-fase Socio
116	Wesenhagen	Henrie	BFN
117	Wittenberg	Gracia	BFN
118	Wong Tong You	Sanny	Adekus
119	Worrel	Tony	Pater Ahlbrinck Stichting
120	Zeldenrust	Leanda	Stichting Vonzell

Niet op de lijst, wel aanwezig:

121	Wens	Carol	Projekta
122	Groenefelt	Rachel	Projekta

Verslag door Erna Hulsenboom

© Pater Ahlbrinck Stichting, Paramaribo, 2018

Verlengde Keizerstraat 92
Paramaribo – Suriname
(00597) 472 995
info@pas-suriname.org

